



BERGEN KOMMUNE

Kulturminnegrunnlag

"Byfjellene Nord" - Åsane bydel



BYANTIKVAREN 2010

Innholdsliste

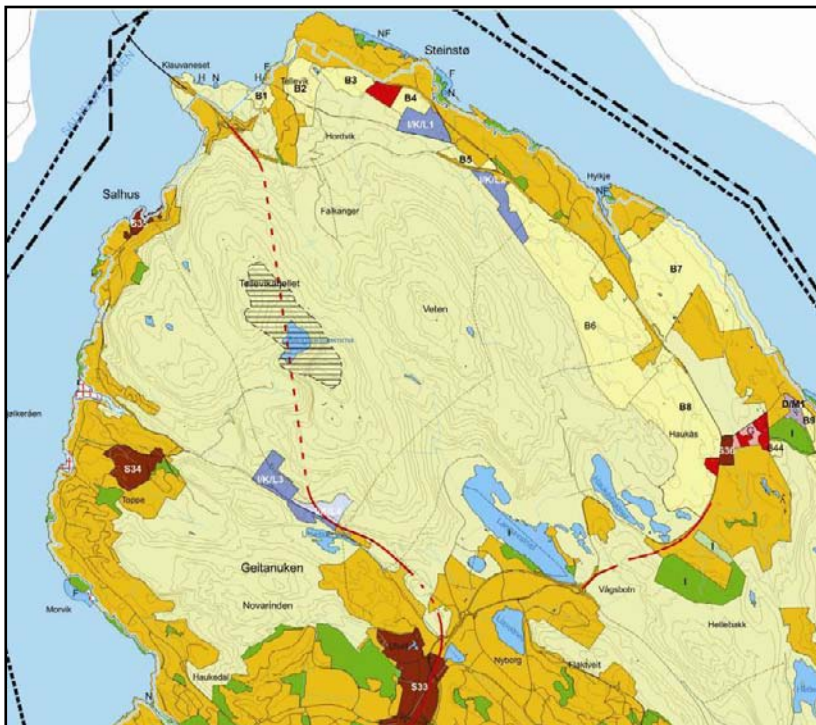
Innledning.....	2
Topografi og tidlig historie	4
Ferdselsårer	6
Bebyggelsesstruktur	11
Enkeltobjekt og anlegg	14
Vannkraft - konstruksjoner i vann/elv.....	14
Steinkonstruksjoner - steingarder og utløer	15
Torvhus i forbindelse med torvtaking	16
Trondheimske postvei	17
Historisk bebyggelsesstruktur - de godt bevarte tunene/innmarken	17
Faktaark om gårdene innenfor "Byfjellene Nord" - Åsane bydel	18
Almås, gnr. 197	19
Angeltveit, gnr. 191.....	21
Bogetveit, gnr. 180.....	23
Eikås, gnr. 202.....	25
Espelid, gnr. 194.....	27
Falkanger, gnr. 178.....	29
Haukås, gnr. 199.....	31
Hitland, gnr. 181.....	33
Hordvik Indre, gnr. 173.....	35
Hordvik Midtre, gnr. 174	37
Ytre Hordvik, gnr. 175	39
Mellingen, gnr. 193	41
Saurås, gnr. 190.....	43
Sæterstøl, gnr. 196.....	45
Sætre, gnr. 179	47
Teigland, gnr. 195	49
Tellevik, gnr. 176	51
Søndre Toppe, gnr. 184	53
Vesterlid, gnr. 192.....	55
Kilder.....	57
Tekster:.....	57
Kart:.....	57
Nettressurser:.....	57
Vedlegg	58
Vedlegg 1: Kart med ferdselsårer.....	58
Vedlegg 2-1: Kart med bebyggelsesstruktur - Saurås, Angeltveit.....	58
Vedlegg 2-2: Kart med bebyggelsesstruktur - Almås, Sæterstøl	58
Vedlegg 2-3: Kart med bebyggelsesstruktur - Haukås, Teigland, Eikås	58
Vedlegg 2-4: Kart med bebyggelsesstruktur - Bogtveit, Hitland, Søndre Toppe	58
Vedlegg 2-5: Kart med bebyggelsesstruktur - Indre, midtre og ytre Hordvik, Tellevik..	58
Vedlegg 2-6: Kart med bebyggelsesstruktur - Mellingen, Espelid, Vesterlid	58
Vedlegg 2-7: Kart med bebyggelsesstruktur - Falkanger, Sætre	58
Vedlegg 3: Kart med enkeltobjekt og anlegg.....	58

Innledning

Kulturminnegrunnlaget er produsert på oppdrag fra Grønn etat, Bergen kommune. Rapporten er utarbeidet i forbindelse med prosjektet "Byfjellene Nord", av Torbjørn Melle (ved Etat for plan og geodata) for Byantikvaren i Bergen.

Da rapporten omfatter et stort område, vil denne utredningen i hovedsak prøve å formidle de grove kulturhistoriske trekkene i Åsane. Undersøkelser på detaljnivå vil måtte gjøres senere ved behov. Målsetningen for rapporten er således å presentere en samlet oversikt over kulturminner i - og rundt - "Byfjellene Nord".

Rapporten favner om et stort område. Det omfatter i dag 47 gårdsnummer, som igjen har mange bruksnummer. Rapporten vil derfor i størst mulig grad fokusere på de aktivitetsområdene som ligger nærmest opp til fjellområdene. Dette betyr at de gårdene som i dag ligger innenfor Kommuneplanens arealdel for landbruks- natur- og friluftsområder (LNF) blir prioritert.



Figur 1: Utsnitt av kommuneplanens arealdel 2006-2017(2025). Denne rapporten tar i hovedsak for seg område for landbruk- natur- og friluftsområde (LNF), som er markert med lysegrønn farge.

Bare innenfor LNF-området ligger følgende gårder: Tellevik gnr. 176, Ytre Hordvik gnr. 175, Midtre Hordvik gnr. 174, Indre Hordvik gnr. 173, Falkanger gnr. 178, Sætre gnr. 179, Almås gnr. 197, Bogtveit gnr. 180, Hitland gnr. 181, Vesterlid gnr. 192, Melingen gnr. 193, Espelid gnr. 194, Teigland gnr. 195, Sæterstøl gnr. 196, Haukås gnr. 199, Eikås gnr. 202, Angeltveit gnr. 191, Saurås gnr. 190, Søndre Toppe gnr. 184.

Det vil først bli gjort greie for topografi og tidlig historie. Videre vil det bli gjort greie for bebyggelsesstruktur og enkeltobjekt og anlegg i området. Avslutningsvis blir hver enkelt gård presentert med et faktaark. Intensjonen er å gi en kort og skjematisk oppsummering for hver gård.

Topografi og tidlig historie

Topografien i Åsane ble dannet i løpet av den siste istiden. Denne tok for Vestlandet slutt for ca. 10 000 år siden. Da isen trakk seg tilbake stod det igjen et landskap av fjell, daldrag, vann og myrer. Således avspeiler navnet Åsane godt topografien i området.

De høyeste fjellene i området er: Vetten, Storsåta, Tellevikafjellet, Høgstefjellet, Nordgardsfjellet, Geitanuken, Ulsetvarden og Toppenipa. Disse rager fra 486 - 232 moh. Fjellene danner i grove trekk to daldrag i NV-SØ retning.

Dalen mellom Vetten og Tellevikafjellet går fra Dalabygda ved Langevatnet i sør, til gårdene Sætre og Falkanger i nord. Dalen mellom Tellevikafjellet og Geitanuken strekker seg fra Ulsæter (Åsane senter) og nord-vestover til Toppe og Mjølkeråen. I dag går Salhusveien gjennom dalen.

For menneskene som har livnært seg i Åsane, har topografien i området vært utfordrende, men også livgivende. De første menneskene kom til Åsane etter at isen trakk seg tilbake. Områdene egnede seg godt for jakt og fiske. Jeger og sanker tradisjonen varte fram til slutten av yngre steinalder, da jordbruket etter hvert kom til å spille en stadig viktigere rolle. De første fastboende jordbrukerne har nok kunnet drevet godt i de beste områdene, men folkeøkning og oppdeling av gårdene i flere bruk har etter hvert gjort det vanskeligere å livnære seg. Således har byen vært viktig. Flere har kunnet ta seg arbeid utenom jordbruket. Fjell og elver var vesentlige faktorer for at industrien kunne etablere seg. Således fikk flere arbeid. Myrene har gitt brensel til gårdene, noen steder helt fram til midten av 1900-tallet.

Utnyttelsen av området har historisk sett altså dreiet seg hovedsakelig om jordbruk, men i moderne tid har det blitt en kombinasjon av industri og næringsliv med påfølgende bebyggelse av ulik karakter.

De tidligste konkrete rester etter menneskelig aktivitet strekker seg tilbake til slutten av eldre steinalder (perioden fra ca. 6000-4000 f.kr.). Dette er rester i form av bruksgjenstander, og de er stort sett blitt funnet i områdene nærme sjøen. Dette kan avvike noe fra dagens sjølinje pga. landhevingen. Et markant skille i den eldste historia, er overgangen til jordbruket. Dette startet så smått i yngre steinalder med svijordbruk og en nomadisk tilværelse. Etter hvert ble befolkningen mer bofast. Således ble bosetningsstrukturen mer stabil med gårdsanlegg,

innmark og utmark. Hvordan folk bodde i denne første faste jordbruksbosetningen er vanskelig å vite. De kan ha vært enkeltgårder spredd utover, eller klynger av tun i en mer landsbylignende struktur.

Mot slutten av eldre jernalder (550 e.kr.) var trolig de fleste senere matrikkelgårdene i Åsane bosatt. Karakteristika fra denne perioden er redskap og våpen av jern. I perioder har det også vært tradisjon å gravlegge stormenn/kvinner i gravhauger. Slike gravtradisjoner tyder på at det har utviklet seg en sosial struktur. Det har vært mange ulike maktkonstellasjoner i området. Etter grunnleggingen av Bergen på 1000-tallet fikk byen stor betydning for Åsane. Byen utgjorde et marked der bøndene kunne omsette produktene sine. Etter hvert førte byen til at enkelte kunne livnære seg som for eksempel bygningsarbeidere. Denne tradisjonen kan strekke seg tilbake til middelalderen.

De fleste i Åsane var leilendinger i middelalderen, og måtte derfor gi fra seg noe av produksjonen til jordeierne. Dette var gjerne kirker, klostre og bispestolen i Bergen. Rundt 1520 lå 17 av de omtrent 45 høymiddelaldergårdene i Åsane øde. Dette var en konsekvens av pestherjingene på midten av 1300-tallet. Ødegårdene ble brukt som beiteområder for andre gårder.

Mellom 1520 og 1600 ble de fleste ødegårdene i Åsane ryddet og bosatt på nytt. Fra slutten av 1600-tallet fikk noen leilendinger anledning til å kjøpe gårdsbrukene de drev. Overgangen til selveie skjøt fart utover 1700-tallet. Dette førte også til at noen av gårdene ble kjøpt opp av velstående byborgere. Dette ble gjort for å sikre seg tilgang på jordbruksprodukter og for å kunne ha et sommersted.

Utover på 1800-tallet økte tallet på husmannsplasser, spesielt på gårdene Åstveit og Eidsvåg. Industrialiseringa i Salhus startet allerede i 1859. Salhus ble derfor det første stedet i Åsane som fikk et mer bymessig preg.

Ferdselsårer

Historisk sett har det meste av ferdsel i Åsane foregått sjøveien. De aller fleste måtte bruke båt for å komme seg til markedet i byen. På land var det dårlig med veier mellom gårdene. Det har nok vært fotstier, men noe skikkelig vei vet vi ikke noe om før den Trondheimske postveien kom i 1780-årene. Dette var en direkte konsekvens av at kongen satte i verk en ordning med fast postgang i Norge i 1647. Fra starten av var dette bare en ordning som inkluderte strekningene København - Oslo og mellom Oslo - Bergen -



Figur 2: Den Trondheimske postveien, strekningen fra Eidsvåg til Tellevik.

Trondheim og Skien. Postsambandet Bergen - Molde - Trondheim vart fast fra 1786. Strekningen fra Bergen og gjennom Åsane er i dag den best bevarte postveien ut fra byen.

Veien gikk fra byen, over Munkebotn og videre via Rolland, Saurås kirke, Dalabygda, Rimmaskaret og til kaien i Tellevik. På strekningen var det postgårder på Rolland og Hordvik. Fra Hordvik ble posten ført videre med båt til Isdalstø.

Spesielt interessant for denne rapporten er strekningen nordover fra kirken på Saurås. Derfra går veien videre til Dalabygda mellom gårdene Mellingen og Vesterli. Oppover langs østsiden



Figur 3: Postveien strekker seg gjennom Dalabygda og oppover til Rimmaskaret.

av Dalselva ligger veien flott til i et kulturlandskap, representert av steingarder og steinbygde løer. Oppe i Rimmaskaret går veien midt mellom fjelltoppene Vetten og Høgstefjellet. Den bevarte traseen kan følges ned til gårdene Sætre og Falkanger, der veien fortsetter øst for tunene og videre ned til Hordvik. Derfra er det bygd ny vei fra Hordvik og postbrygga i Tellevik.



Figur 4: Postveien i nordlig retning gjennom Åsane, endte opp på Kaia i Tellevik (foto: ubb-w-f-109349, 1963).



Figur 5: Dagens situasjon ved Tellevik kai (foto: Byantikvaren 2010).

De eldste kartene vi har over området er fra henholdsvis 1860 og 1867. Rektangelkartet fra 1860 viser den Trondheimske postveien som en "Hoved-Konge-Vei" gjennom Åsane. På strekningen fra Eidsvåg mot Tellevik har denne veien bare avmerket fire avstikkere. Den første går til Åstveit og videre til husmannsplassen Vågen, denne veien er avmerket som en "Mindre Bygde - god Ride-Vei". Den neste veien går av i

retning Ytre Arna, denne er også avmerket som en "Mindre Bygde - god Ride-Vei". Ved Angeltveit går det en "Ride-Vei" eller en "Fodsti" sørøstover til Birkeland og Blindheim. Like nord for Falkanger går det en "Lande - stor Bygde-Vei" nordøstover til Steinestø.

På Amtskartet fra 1867 er det tegnet inn en ekstra vei fra Eidsvåg nordover til Myren. Denne veien går vest for den opprinnelige hovedveien.



Figur 6: Utsnitt av rektangelkart fra 1860. Ferdsselsårer av ulik karakter er markert i kartet.

I løpet av andre halvdel av 1800-tallet skjedde det en omfattende samfunnsendring. Industrialisering og kommunikasjonsveier moderniserte Åsane. Dampbåtruter til byen ble vanlig, og etter hvert ble også veitbyggingen mer omfattende. Steinstøveien som kom i 1870-årene utgjorde den nye hovedferdselsåren gjennom Åsane. Dette var en riksvei og var bygd for hest og kjerre. I 1920 kom den første bussruten mellom Bergen og Vågsbotn, og det var først på denne tiden at mange av gårdene i Åsane fikk brukelige veier som ble knyttet til

Steinestøvegen. Etter andre verdenskrig og fram til i dag har det vært en enorm utvikling innenfor kommunikasjon i Åsane. Det er bygget et nettverk av veier og tunneler.



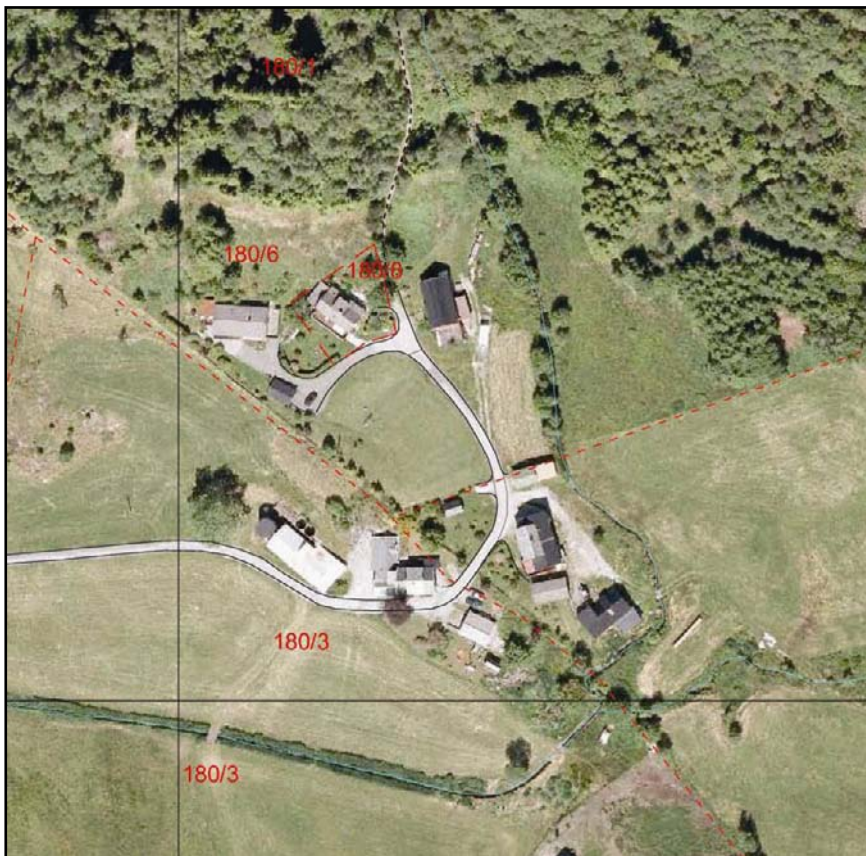
Figur 7: Utsnitt fra kart over Søndre Bergenhus Amt, 1867. Kartet viser at det er kommet en ekstra vei fra Eidsvåg til Myren.

De siste 50-60 årene har det foregått en nærmest eksplosiv nybygging i form boliger, næringsbygg, industri og motorveier. Likevel er betydelige deler av postveien til Trondheim bevart, spesielt strekningen fra Saurås kirke - Dalabygda - Rimmaskaret - Ytre Hordvik.

Bebyggelsesstruktur

Bebyggelsesstrukturen i Åsane var fram til andre halvdel av 1800-tallet forholdsvis statisk. Bebyggelsen var spredt rundt på de forskjellige gårdene, der bygningene stort sett var samlet på tunene i form av større eller mindre fellestun. Størrelsen på bygningsmassen kom alt an på hvor mange bruk det var på gården. Tunene var helst plassert på høydedrag og i skråninger. Dette gav utsyn, det var effektivt i forhold til drenering og man sparte mest mulig av innmarken. Helt fra de første jordbrukerne slo seg ned i Åsane, hadde våningshusene åpne ildsteder, der røyken slapp ut av en ljøre i taket. Først ut på 1700-tallet ble det vanlig å bygge hus med skorsteiner, loft og vinduer.

Utskiftningene i andre halvdel av 1800-tallet og på begynnelsen av 1900-tallet endret til en viss grad bebyggelsesstrukturen. Brukene ble mer oppsplittet og egne tun ble etablert for hvert bruk. Således fikk de enkelte brukene sammenhengende innmark og etter hvert sammenhengende utmark. Likevel kan man på enkelte gårder i Åsane se eksempel på at noe av strukturen fra de gamle fellestunene finnes enda. Dette kommer av at på enkelte gårder ble tunfellesskapet kun splittet ved at man delte opp tunet med eiendomsgrensener, mens husene ble stående på samme sted. Gården Bogetveit er et eksempel på dette.



Figur 8: Ved utskiftningen som ble fullført i 1910, ble det opprinnelige fellestunet på Bogetveit delt opp ved å trekke de nye eiendomsgrensene mellom bygningene på tunet. Dette utgjør i dag bnr. 1 og 3.

Løer og uthus bygget fullstendig i stein har vært et typisk trekk ved byggeskikken i Åsane. Det var heller ikke uvanlig at den mest værutsatte gavlveggen på våningshusene ble kledd av stein. Våningshuset på Tellevik, bnr. 7 har steinmurt gavlvegg mot sør. Brake har også vært vanlig som ytterveggkledning på driftshus. Denne bekledningen er tett og samtidig luftig. Brake har vært brukt på naust, løer og utløer. Tradisjonen var holdt i hevd fram til mellomkrigstida. Når en starta med dette vet vi ikke, men det er en svært gammel teknikk som har fellestrekk med ulike flettverksteknikker fra Skandinavia og Nordeuropa.



Figur 9: Steinbygd løe på Sætre, bnr. 2 (Foto: Byantikvaren 2010).



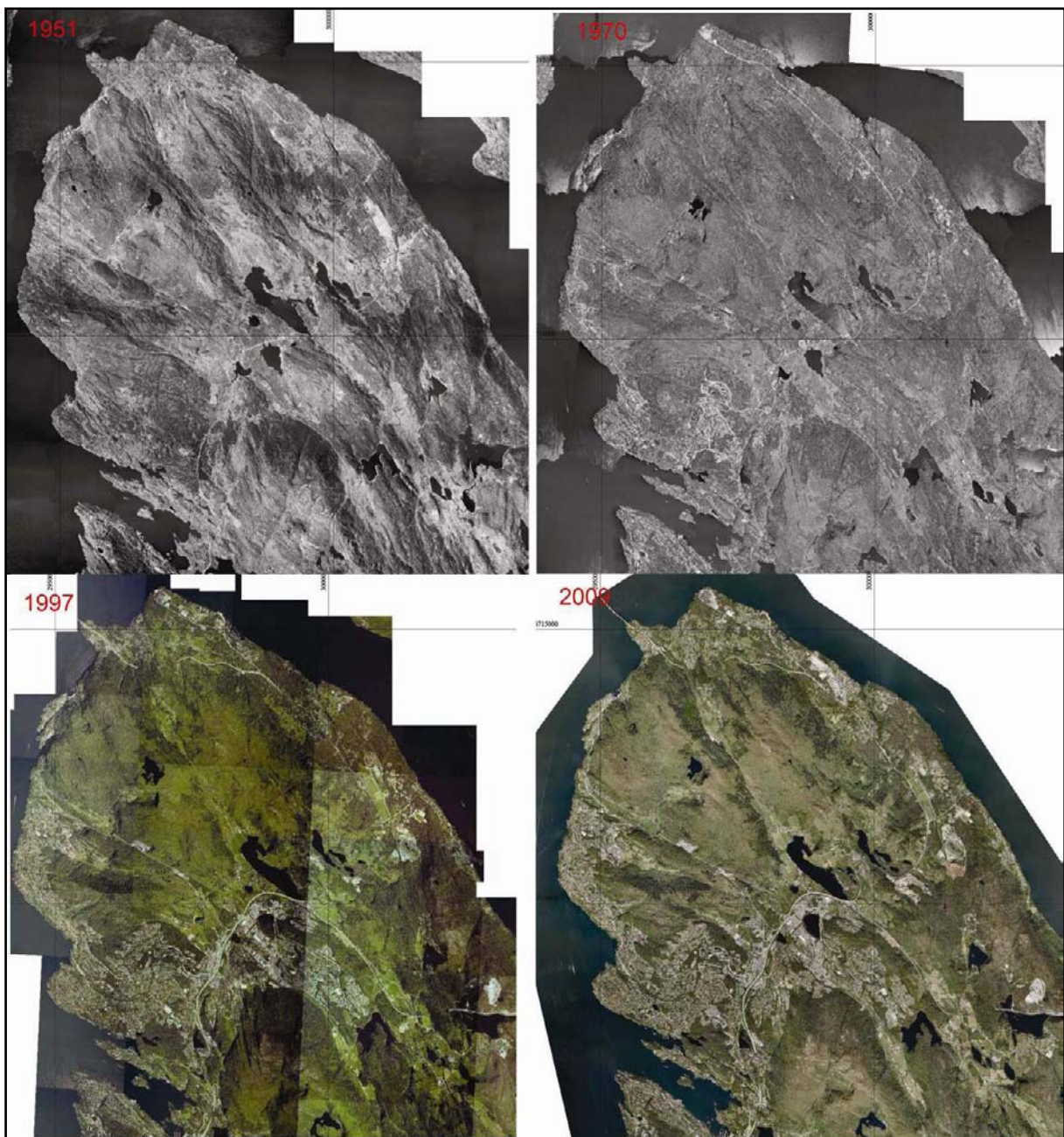
Figur 10: Steinmur og utløe mellom innmark og utmark på Ytre Hordvik, bnr 1 (Foto: Byantikvaren 2010).

I siste del av 1800-tallet kom industrien til Åsane. Dette førte til en markant endring av bebyggelse og levemåte. Næringsbygg og boliger ble bygd utenfor den tradisjonelle gårdsstrukturen. Denne utviklingen ser vi helst langs kysten, da det var den beste beliggenheten i forhold til å få fraktet varer med båt, og for å kunne utnytte vannkraften på best måte. I Salhus starta industrietableringen allerede i 1860. Dette førte til at eiendommene ble splittet opp og Salhus ble etter hvert det første stedet utenfor Bergen by som fikk en bylignende bebyggelsesstruktur.

Fram mot andre verdenskrig var det fortsatt jordbruket som dominerte i Åsane. Etter krigen, og i løpet av andre halvdel av 1900-tallet, har Åsane gjennomgått en nærmest total forandring. Det meste av jordbruket har blitt erstattet av en massiv utbygging av boliger, næring og samferdsel. I dag er befolkningen fortettet langs kysten fra grensen mot Bergenhus bydel ved Lønborg i sør, rundt Eidsvågen og langs Byfjorden nordover til Hordvik og i mer sentrale strøk i området sør for Vetem.

Karakteristisk for mye av den nyere bebyggelsen er at den er ført opp i tidligere uegnede byggeområder som på bergknauser langs kysten og i tidligere myrområder i mer sentrale deler av bydelen. Dette gjør at mange av gårdstunene, spesielt innenfor "Byfjellene Nord", ikke har vært utsatt for den massive utbyggingen som man ser andre steder i Åsane. Således kan man innenfor dagens LNF-område se rester etter en bebyggelsesstruktur som kan trekkes tilbake til 1800-tallet og lenger.

Ortofoto over Åsane bydel fra henholdsvis 1951, 1970, 1997 og 2009 gir et godt bilde av den omfattende utbyggingen som har funnet sted i bydelen.



Figur 11: Ortofoto fra henholdsvis 1951, 1970, 1997 og 2009. Utbyggingen har vært svært omfattende de siste 50 årene.

Enkeltobjekt og anlegg

Vannkraft - konstruksjoner i vann/elv

Før bøndene begynte å dyrke poteter i Åsane på begynnelsen av 1800-tallet, var det korn som ble dyrket. Kornavlingene var ustabile pga det våte og kjølige klimaet. Om innhøstingen var vellykket, måtte kornet kvernes til mel. Skattelistene fra 1700-tallet viser at de fleste gårdene hadde kverner. Størrelsen og antallet varierte. Således kan man finne rester etter slike konstruksjoner i elver og bekker. De enkleste konstruksjonene i de små elvene var flomkverner. Disse kunne bare brukes ved stor vassføring. I elver med mer stabil vassføring ble det etter hvert bygd demninger for å utnytte kraften på best mulig måte.



Figur 12: Eksempel på mindre demningsanlegg vest for gården Falkanger. Demningen er i dag delvis fylt opp av sand og slam.

Demningene, eller stemmene som de blir kallet i Åsane, ble først nyttet til mølledrift, men senere ble de svært sentrale for etableringen av den tidlige industrien. Milastemma, Åreina, Bogetveitstemma, Svortetjørna, Hylkjestemma, Ulsetstemma og Stemmegarden ble bygget for å kunne levere stabil vannkraft til fabrikkene på blant annet Salhus og Hylkje.

Utnyttelsen av vannkraften har altså i grove trekk gått gjennom to perioder. Først ble det bygget små damanlegg for å føre vannet til kvernene. Dette er konstruksjoner som

hovedsakelig er bygd langs elvene. I forbindelse med industrialiseringen ble de større damanleggene bygget ved vassenden for å øke vannkapasiteten og utnytte vannfallet best mulig.

Således utgjør anleggene i elv og vann viktige kulturhistoriske faktorer i Åsane.

Steinkonstruksjoner - steingarder og utløer

Spor og rester av at man har brukt stein er omfattende. Det er bygget terrasser for å gjøre jordbruket mer effektivt. Det er bygd veier for å komme fram med hest og kjerre. Det er laget grøfter for drenering. Mange elver er også bearbeidet med murer for å hindre flom, og/eller for å lede vannet til kvernene.



Figur 13 (over): Eksempel på steingard som skiller innmark og utmark på gården Falkanger (Foto: Byantikvaren 2010)



Figur 14 (høyre): Eksempel på steinsett elv på gården Sætre (Foto: Byantikvaren 2010).

De mest omfattende anleggene er likevel steingjerdene, eller steingardene som de også blir omtalt som. Langs steingardene er det også ofte inkorporert utløer. Ved mange av gårdene i Åsane er det bygget til dels omfattende steingarder. I første omgang ble de nok bygget for å danne et skille mellom innmark og utmark. Steingardene mellom innmark og utmark (fjellområdene) bukte seg ofte fram i terrenget der de følger de naturlige topografiske forholdene. Murene har også fungere som grenser mellom gårdene. Innenfor hver enkelt gård

er det også steingarder som skiller mellom innmarken til de ulike brukene, og er ofte beine murer som følger eiendomsgrensene. Dette er trolig murer av nyere dato (etter utskiftningen).

Eksempel på gårder med omfattende steingarder mellom innmark og utmark (fjellområdene) ser vi i nordlige deler av området, der Hordvik-gårdene og Tellevik har steingarder i øst-vestlig retning mot fjellene i sør. Dette gir en effektiv avgrensning av områdene i nord. Gårdene i Dalabygda har også steingarder som avgrenser mot fjellene i østlig og vestlig retning. Se vedlegg for enkeltobjekt og anlegg for en delvis kartfesting av steingardene og utløene. Linjene er basert på tolkninger av ortofoto (1951, 1970 og 2009), samt noe befarings i felt. Enkelte murer og utløer eksisterer ikke i dag pga nyere bebyggelse.

Steingardene og utløene utgjør omfattende anlegg av betydelig historisk verdi for Åsane.

Torvhus i forbindelse med torvtaking

Torvtaking har lange tradisjoner i Åsane. Mesteparten av skogen i området ble svidd av i forhistorisk tid, derfor utgjorde torv det viktigste brenselet helt fram til 1900-tallet. Dette ble gjort ved at man spadet seg ut et torvstykke, tørket det og lagret det i torvhus i nærheten av myrene. På enkelte gårder finner man i dag restaurerte torvhus. Bl.a. Saurås. I Rimmaskaret er det også eksempel på torvhus. Etter at torva var tørr, ble den fraktet til gården ved hjelp av kipe, hest og slede, eller med løpestring. I nyere tid har mange av de opprinnelige torvmyrene blitt drenert og bygd ut.

Torvtaking har vært svært viktig for bosetningen i Åsane. Konkrete rester etter denne aktiviteten, kombinasjonen av myrer og torvhus, representerer viktige kulturhistoriske element i Åsane.



Figur 15: Restaurerte torvhus langs veien til Saurås gård (Foto: Byantikvaren 2010).

Trondheimske postvei

Deler av den Trondheimske postvei går gjennom området, og er en av de best bevarte postveiene i Bergen. Spesielt er strekningen fra kirken på Saurås til Balane i Ytre Hordvik viktig å trekke fram. Her kan man i stor grad følge den opprinnelige traseen. Fra Dalabygda og over Rimmaskaret til Ytre Hordvik er veien også bevart som turvei i noenlunde opprinnelig form.

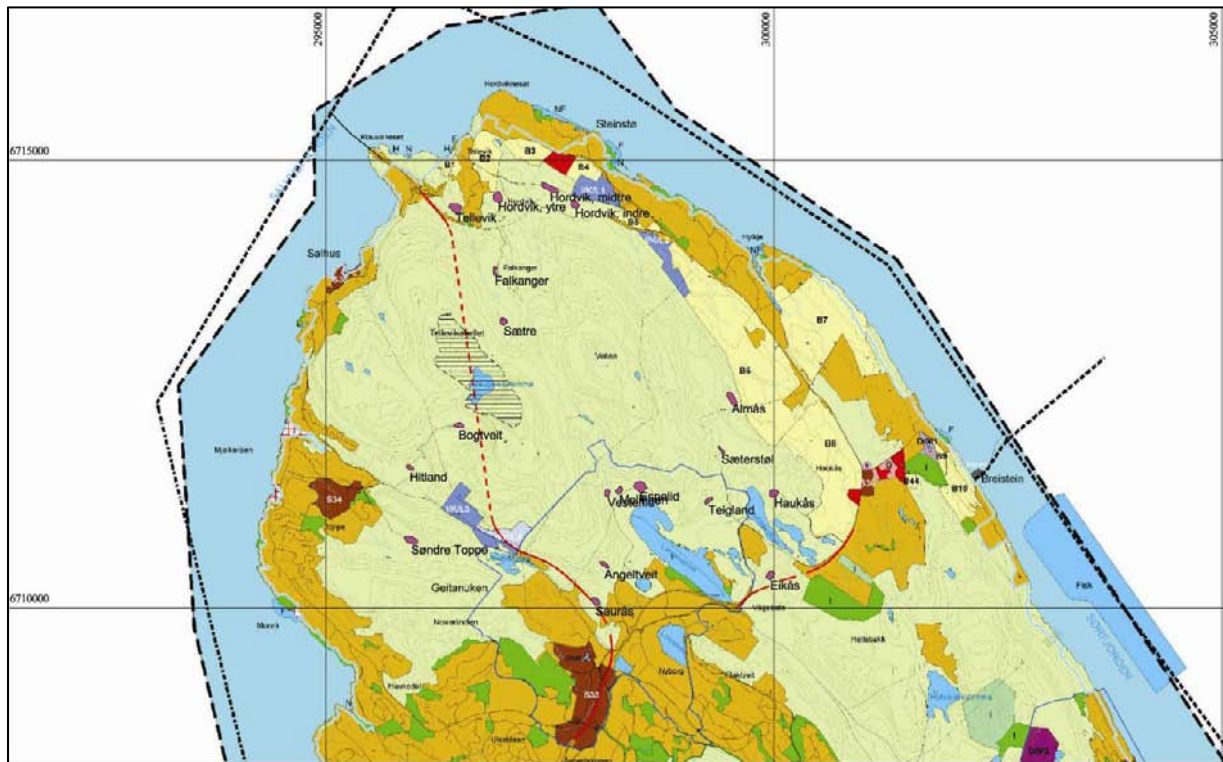
Historisk bebyggelsesstruktur - de godt bevarte tunene/innmarken

På et fåtall av gårdene, som denne rapporten tar for seg, er det gjort funn fra forhistorisk tid. Dette kommer trolig av at de opprinnelige tunene og til dels innmarken er godt bevart. Det har også trolig vært kontinuitet i plasseringen av husene på tunene. Mye av fellestunene er bevart ved at utskiftningene rundt 1900 ble gjort ved å trekke opp eiendomsgrensene mellom bygningene på tunet slik at det ikke ble nødvendig å flytte så mange hus. Mer moderne bebyggelse har foregått i områder som tidligere ikke har egnet seg for bebyggelse. Således er nok mye av den forhistoriske aktiviteten i bydelen bevart i de noenlunde uberørte innmarkene og tunene. Dette er funn som vil bli gjort om/når større deler av den historiske innmarken blir bygd ut. Dette må man være spesielt oppmerksom på, om man i fremtiden skulle gjøre inngrep i disse områdene.

Således utgjør den historiske bebyggelsesstrukturen og de godt bevarte tunene/innmarken et kulturhistorisk vitnesbyrd i Åsane.

Faktaark om gårdene innenfor "Byfjellene Nord" - Åsane bydel

Almås, gnr. 197	19
Angeltveit, gnr. 191	21
Baugtveit, gnr. 180.....	23
Eikås, gnr. 202	25
Espelid, gnr. 194	27
Falkanger, gnr. 178	29
Haukås, gnr. 199	31
Hitland, gnr. 181	33
Hordvik Indre, gnr. 173.....	35
Hordvik Midtre, gnr. 174	37
Ytre Hordvik, gnr. 175	39
Mellingen, gnr. 193.....	41
Saurås, gnr. 190.....	43
Sæterstøl, gnr. 196	45
Sætre, gnr. 179	47
Teigland, gnr. 195.....	49
Tellevik, gnr. 176.....	51
Søndre Toppe, gnr. 184.....	53
Vesterlid, gnr. 192.....	54



Almås, gnr. 197

Gårdsnavn: Almås, eller Almaas, er en direkte avledning av det gammelnorske navnet for treet alm, nemlig almr. Området har nok tidligere hatt forekomster av alm.

Utstrekning: Almås strekker seg fra Sørfjorden i øst og vestover opp mot Litlafjellet, der er høyden mellom 200-300 moh. Ut fra grensene kan det tyde på at Almås, Tuft/Hylkje og Sæterstøl har utgjort et gårdsområde i forhistorisk tid.

Tunlokalisering: Tunet på gården ligger vest for Steinestøvegen. Fellestunet, som er avmerket på rektangelkartet fra 1860, antyder at det har vært samlet fire bruk på tunet. På fellestunet stod husene til bruk nr. 1 og 4, mens husene på bnr. 2 ligger noe lenger sør. Allerede i 1666 blir det skilt mellom øvre og nedre Almås. Dette gjorde det enklere å trekke opp nye grenser etter utskiftningen, og da ble det ikke nødvendig å flytte så mange hus. Tunstrukturen er altså noenlunde bevart siden før utskiftningen.

Forhistoriske kulturminne: Det er funnet en steinhelle med skålgroper på tunet til bnr. 4. Steinen kan være flyttet dit. Skålgroper er gjerne datert til bronsealder og jernalder, og man finner de ofte i stølsområder. Skålgropene blir ofte tolket som element i et element i en offertradisjon, der gropene ble fylt med for eksempel blod eller smør.

Anlegg: I 1723 er gården registrert med en kvern. I 1776 er alle de tre brukene registrert med egne kverner langs Almåselva. Stedsnavn som Kverhuset til Dei Nord og Kverhuset til dei borte viser hvor kvernene har stått.



Foto. Almås, gnr. 197: Tunet på Almås med dagens bnr. 1, 2 og 4. Husene har ikke kjørbare tilkomstvei. Bildet er fra 2009 (Foto: BlomPictometry/Bergen kommune)



Ortofoto. Almås, gnr. 197: Foto med eiendomsgrenser og gnr./bnr. Stedsnavnene viser blant annet at kvernene har ligget sør- vest for tunet.

Angeltveit, gnr. 191

Gårdsnavn: Navnet kan ha flere forklaringer, men i dette tilfellet kommer trolig navnet av at gården ligger like ved foten av et fjellframspring (Vardfjellet).

Utstrekning: Angeltveit strekker seg fra Langavatnet i øst, til toppen av Vardafjellet i nordvest (350 moh).

Tunlokalisering: Rekketunet på Angeltveit lå på bnr. 1 og 54. På hvert av tunene står det våningshus fra andre halvdel av 1800-tallet. Tunet ligger vent mot vest i skråningen opp mot Vardafjellet.

Forhistoriske kulturminne: Det er ikke gjort kjente funn av forhistoriske kulturminner på gården.

Anlegg: I 1776 bruka registrert med en kvern. På bnr. 2 er det et sted som heter Kvernabrotet. Nord for tunet er det anlagt et tydelig skille mellom innmark og utmark. Det er satt opp en imponerende mur med fjøsa til de ulike brukerne på rekke og rad. Denne ble restaurert i 1990-åra. Løa på tunet er også restaurert.



Foto. Angeltveit, gnr. 191: På midten av bildet ligger husene på bnr. 1 og 54, fotografert i 2009 (Foto: BlomPictometry/Bergen kommune).



Ortofoto. Angeltveit, gnr. 191: Foto med eiendomsgrenser og gnr./bnr. Stedsnavnene viser blant annet at Kvernabrotet ligger noe vest for tunene på bnr. 1 og 54.

Bogetveit, gnr. 180

Gårdsnavn: Navneleddet -tveit betyr trolig en "glenne, rydning". Således antyder navnet Bogetveit at gården opprinnelig ble ryddet i det som var skog og utmark. Slike navn blir tradisjonelt datert til yngre jernalder. Første del av navnet kommer trolig av at elven slynger seg i en bue rundt tunet.

Utstrekning: Gården ligg om lag 175-200 moh. Området utgjør en dalbunn med fjell rundt. I nord ligger Bogetveitstemma. Mot øst stiger det oppover mot Midtfjellet og Høgstefjellet. Mot vest ligger Nordgardsfjellet.

Tunlokalisering: Det gamle klyngetunet lå i nordre del av innmarken. Utskiftningen ble fullført i 1910. Grenselinja mellom bruk nr. 1 og 3 ble trekt gjennom tunet. Våningshuset på bruk nr. 3, fra før utskiftningen, fins fremdeles. Den eldste delen kan være fra rundt 1800-tallet.

Forhistoriske kulturminner: Det er fortalt at det finnes bergflater med helleristninger i området, men det har ikke vært mulig å finne dem igjen. Dette kan komme av tilgroing. Dette er likevel noe en bør være oppmerksom på.

Anlegg: Veien som fører opp til Bogetveit, stod ferdig i siste halvdel av 1950-årene. Før dette var det en gangsti som førte fra Hitland til Bogetveit, der de bratteste stedene var lagt opp med trapper.

Gården har hatt en Kvern i Bogetveitelva, grunnmuren står igjen i overgangen til utmarken - opp mot Bogetveitstemma. Bogetveitstemma ble bygd for å kunne regulere vassføringen til møllene ved Mjølkeråen i 1880-årene. Damanlegget ble utvidet, og stod ferdig i 1947. Dette medførte vassledning til Salhus, Morvik, Tertnes. I 1950- og 1960-årene ble blant annet elveløpet sør for tunet rettet opp, og det ble bygd forstøtning for å unngå flom på markene.

Våningshuset på bruk nr. 3, fra før utskiftningen, finnes fremdeles. En av dørene i huset kommer kanskje fra den gamle kirka på Saurås. Denne ble riven rundt 1790-årene. Døren er trolig laget mellom 1650 og 1750.



Foto. Bogetveit, gnr. 180: Bildet viser tunene til bnr. 1, 3, 4 og 8, fotografert i 2009 (Foto: BlomPictometry/Bergen kommune).



Ortofoto. Bogetveit, gnr. 180: Foto med eiendomsgrenser og gnr./bnr.

Eikås, gnr. 202

Gårdsnavn: Navnet er trolig en direkte avledning fra navnet på trearten eik. Gårdsnavnet kommer trolig da av at åsen har vært rik på eik.

Utstrekning: Gården strekker seg fra Haukåsvatnet og Langevatnet i nordvest, til Vardbotn og Birkelandsstemma i øst.

Tunlokalisering: Innmark og tun er langs gårdsveien som går opp til Eikås fra Steinestøvegen. Terrenget på gården er kupert og til dels bratt. Eikåsen ligger 175 moh. Fellestunet lå der bnr. 3 og 55 ligger i dag. Utskiftningen av innmarken var ikke ferdig før 1931. Etter dette fikk de ulike brukene egne tun som husene ble flyttet til. Derav tunene som vi i dag ser på bnr. 1, 6 og 8.

Forhistoriske kulturminne: Det er ikke kjente forhistoriske kulturminner på Eikås.

Anlegg: I 1776 var det to kverner på gården. I utmarka på Eikås, i området kalla Omnen, bygde tyskerne sju bunkers i løpet av krigen.

Drift: Gården har historisk sett livnærte seg på salg av husdyrprodukt og noe salg av ved.



Foto. Eikås, gnr. 202: Mapaid: 50042163 2003(Bergen kommune)



Ortofoto. Eikås, gnr. 202: Foto med eiendomsgrenser og gnr./bnr. Fellestunet lå der bnr. 3 og 55 ligger i dag.

Espelid, gnr. 194

Gårdsnavn: Navnet kommer av trearten osp. Området har nok tidligere vært kjent for forekomst av osp.

Utstrekning: Gården ligger lengst øst i Dalabygda, like nord for Langavatnet. Utmarken strekker seg nordover til toppen av Vetten. I forhistorisk tid har trolig de tre gårdene i Dalabygda - Espelid, Mellingen og Vesterlid - utgjort en gård.

Tunlokalisering: Ifølge skiftekart fra 1917 lå gården Espelid i området der tunet til bnr. 2 og 3 ligger i dag. Ved utskiftningen ble grensen mellom bnr. 2 og 3 trekt gjennom det gamle fellestunet. Således kunne noen bygninger bli stående. Innenfor det gamle fellestunet, på bnr. 2, står det et våningshus fra 1700-tallet, på bnr. 5 står det også et våningshus fra 1700-tallet, på gnr. 15 står et våningshus fra fjerde kvartal av 1800-tallet. På bnr. 4 står det et våningshus og en driftsbygning fra 1800-tallet. På bnr. 1 står det et våningshus fra første kvartal av 1900-tallet. Bnr. 1 og 4 flytta til nye tun etter utskiftningen.

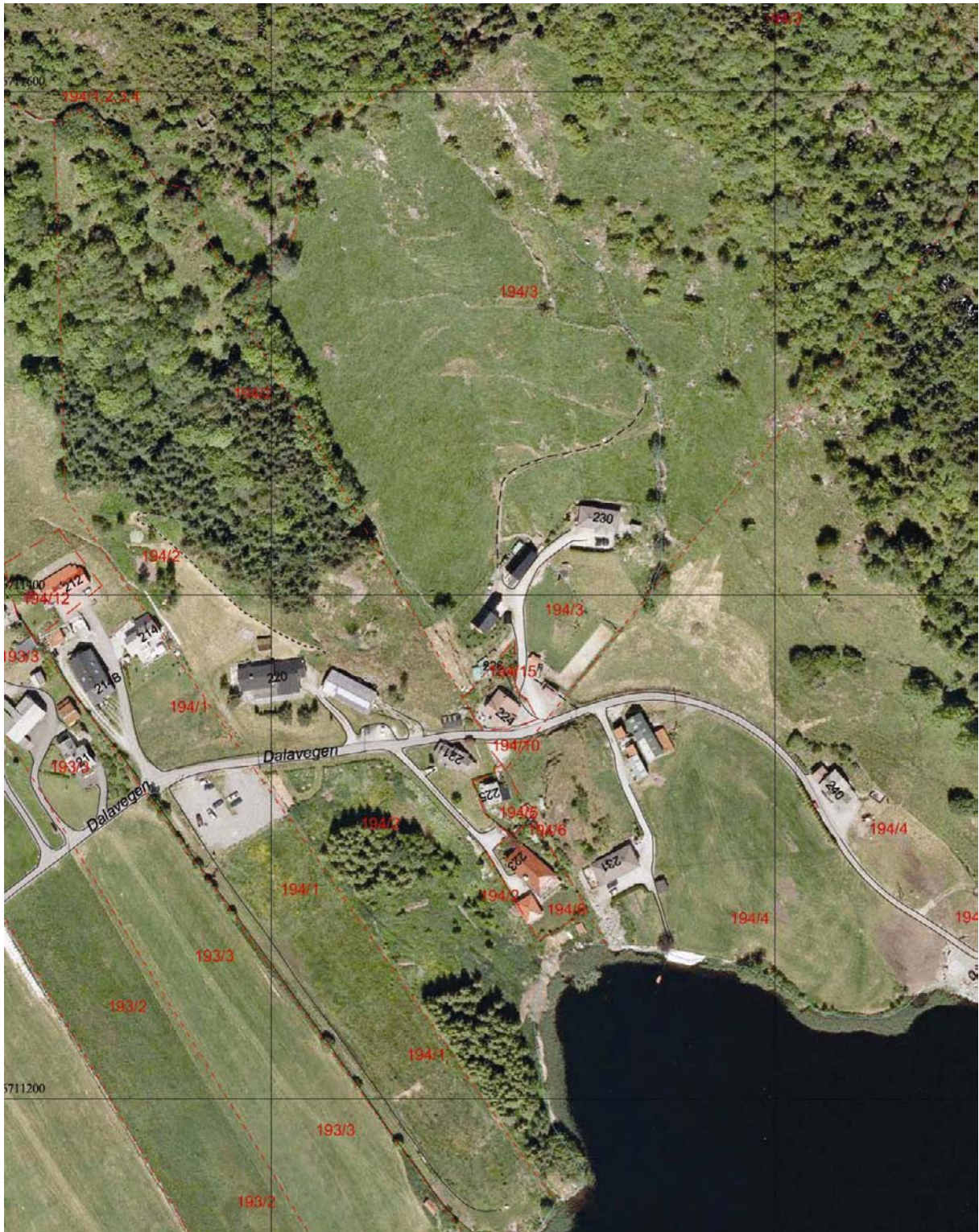
Forhistoriske kulturminne: Det er ikke registrert forhistoriske kulturminner på gården.

Anlegg: Gården hadde tre kverner 1723. I 1776 er gården registrert med to kverner. Kvernhusa stod ved Dalaelva. Mellingen og Espelen bygde demningen Stemmegarden i fellesskap. Dette ble trolig gjort på 1800-tallet. Omfattende steinmurer i innmark og utmark. De ulike teigene er delt opp ved hjelp av murer. Det er også omfattende murer på fjellet og mellom gårdene Espelid og Teigland. Torvhus i forbindelse med torvtaking på fjellet. Rett nedenfor toppen av Vetten, mot vest ligger det en grunnmur som kan være restene etter et vakthus fra 1600-tallet.

Drift: Gården levde av å selge husdyrprodukt. Det ble også produsert korn til egen beholdning. Gruvedrift etter malm i 1918 og 1919, men uten hell.



Foto. Espelid, gnr. 194: Foto av gården fra 2009 (BlomPictometry/Bergen kommune).



Ortofoto. Espelid, gnr. 194: Foto med eiendomsgrenser og gnr./bnr. Fellestunet lå der bnr. 2 og 3 ligger i dag.

Falkanger, gnr. 178

Gårdsnavn: Navnet kan komme av det gammelnorske ordet vangr, som betyr en gressgrodd slette.

Utstrekning: En av de høyest liggende gårdene i Åsane, ca. 200 moh. Området strekker seg vestover mot Tellevikafjellet og mot Veten i sør-øst.

Tunlokalisering: Tunene på bnr. 2 og 3 ligger der det gamle fellestunet lå før utskiftningen. På denne måten ble det ikke nødvendig å flytte så mange hus. Våningshusene står ennå på samme sted som før utskiftningen.

Forhistoriske kulturminner: Det er funnet en beltestein (B12556) av lys kvartsitt ved kverndemningen på bnr. 3. Det er noe uvisst om funnet er gjort på Falkanger eller på Sætre (gnr. 179).

Anlegg: 1906 ble det vedtatt å bygge Falkangerveien til Tellevik. Det tok 10 år før veien stod ferdig. Rundt 1900 var det en kvern på gården. Restene etter kvernhuset kan ennå sees ovenfor Elvagjelet.

Drift: Folk levde mest av sal av husdyrprodukt. Kornproduksjonen var til eget forbruk.



Foto. Falkanger, gnr. 178: Foto av gården fra 2009 (BlomPictometry/Bergen kommune).



Ortofoto. Falkanger, gnr. 178: Foto med eiendomsgrenser og gnr./bnr. Fellestunet lå der bnr. 2 og 3 ligger i dag. Rester etter en demning ligger like vest for Stemmehaugen.

Haukås, gnr. 199

Gårdsnavn: Navnet kan forklares ved at det første leddet kommer av elvenavnet, Haukåselva.

Utstrekning: Haukås strekker seg fra Haukåsvannet til Sørfjorden. I utstrekning er gården en av de største gårdene i Åsane. En del mindre gårder er trolig skilt ut fra Haukås, f.eks. Breistein, Brurås, Eikås og Teigland.

Tunlokalisering: Fellestunet på Haukås har ligget der bnr 2, 76, 87, 169 og 200 ligger i dag. Det finnes ikke stående bygninger fra fellestunet, men store deler av innmarken er bevart. Utskiftinga av innmark ble gjort i 1890-åra og rundt 1910. Utmarka var ferdigskifta i 1924.

Forhistoriske kulturminner: Det er funnet en jernøks (B4583) fra yngre jernalder på Haukås. Det er også funnet en øks (B7515) fra Vikingtid. Øksen ble funnet på bnr. 1, en halv meter nede i jorden, under en heller, 12-15 meter fra Haukåsvannet. Senere er det dyrket under helleren uten at det er gjort flere funn.

Det har vært en mulig gravhaug, omtalt som "Kjemphågen". Steinene i haugen har vært brukt til å bygge veier. Det skal ha vært funnet flintøkser og flintspyd som ble sendt inn til Universitetet i Oslo ca. 1870.

Anlegg: Det har vært to kverner på gården. Disse har ligget ved Kvernhusplassen ved Haukåsvassdraget mellom Steinstøvegen og Bergen travpark. Gården har hatt egen smie, denne stod på Smihaugen i nærheten av gamletunet.

Drift: Salg av husdyrprodukt og noe ved. Torvtaking ble praktisert til ut på midten av 1900-tallet. Perler i Haukåsvassdraget..



Foto. Haukås, gnr. 199: Foto av gården fra 2009 (BlomPictometry/Bergen kommune).



Ortofoto. Haukås, gnr. 199: Foto med eiendomsgrenser og gnr./bnr. Fellestunet lå der mellom anna bnr. 75 ligger i dag. Like øst for tunet ligger Smihaugen.

Hitland, gnr. 181

Gårdsnavn: Steder med -land som andreledd i navnet ligger ofte perifert til, og har i utgangspunktet vært et teignavn knytt til en eldre gård. Førsteleddet er noe mer usikkert. Det kan komme av at elva som renner over Hitland, har vært kalla Hit eller His, som betyr kløyve, skjære. En annen tolkning er at navnet stammer fra det gammelnorske hokjønnsordet hit, som betyr skinnsekk. Dette kan komme av topografiske årsaker. En brei dal som smalner lenger nede.

Utstrekning: Området strekker seg fra Ulsetstemma i øst og vestover til en flate mellom fjellene Nordgardsfjellet, Toppenipa og Huseberget. I forhistorisk tid kan det tenkes at Hitland var en del av et større gårdsområde som også omfattet Baugtveit, Mjølkeråen og de to Toppe-gårdene. Hitland kan ha blitt egen gård i siste del av eldre jernalder eller i yngre jernalder.

Tunlokalisering: Innmarken ligger i den vestlige delen av gårdsområdet. Utskiftingen på Hitland vart avslutta i 1897. Grensen mellom bruk nr. 1 og 3 ble trekt gjennom det gamle fellestunet, således ble det mindre nødvendig å flytte bygninger. Det står ennå i dag et våningshus fra 1615 på bnr. 3.

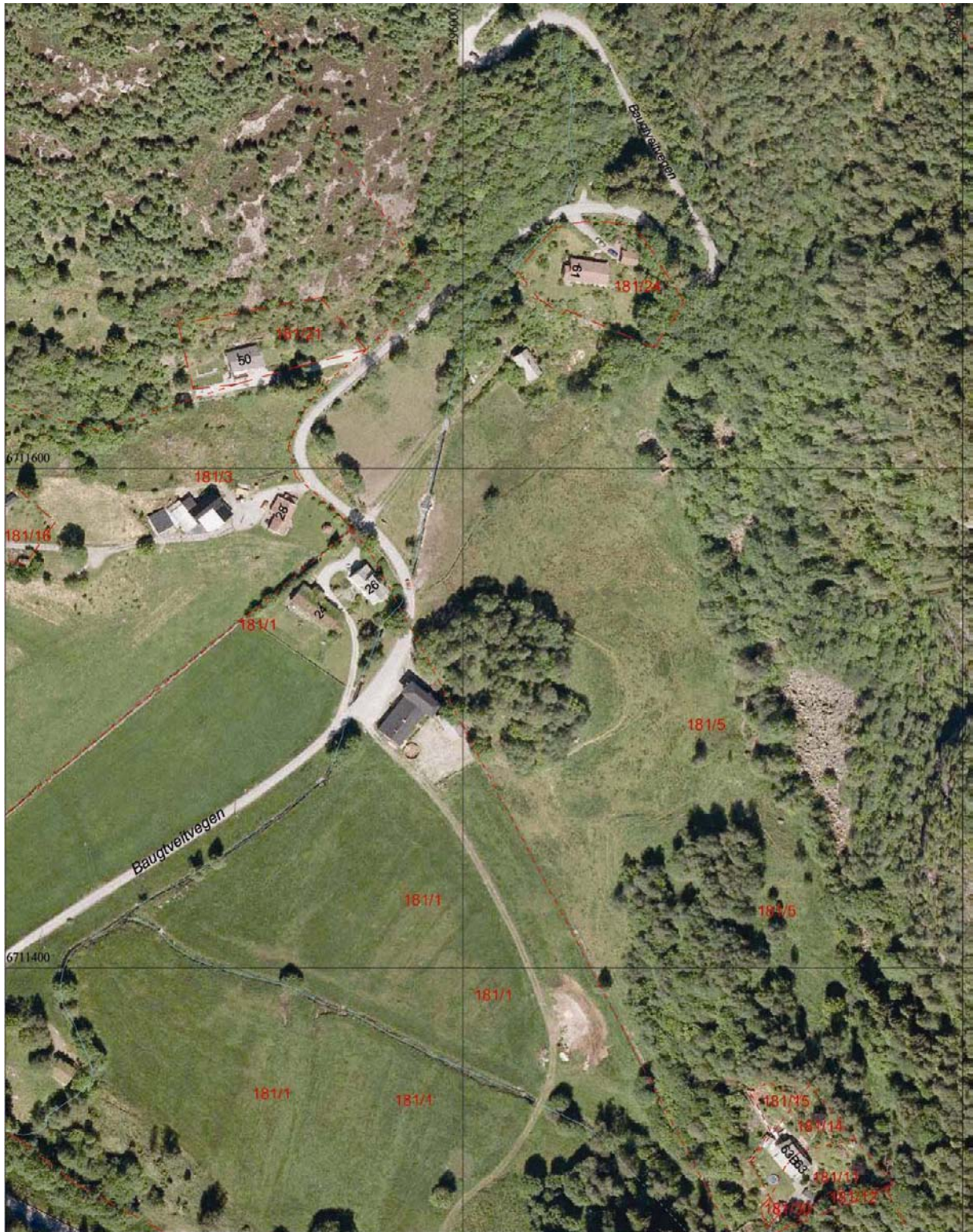
Forhistoriske kulturminner: Det er ikke kjente funn av forhistoriske kulturminner på gården.

Anlegg: Gården er registrert med en kvern ved Bogetveitelva. Steinløe i Støbotn

Drift: Salg av husdyrprodukt. Kornet gjekk med til eget forbruk.



Foto. Hitland, gnr. 181: Foto av gården fra 2009 (BlomPictometry/Bergen kommune).



Ortofoto. Hitland, gnr. 181: Foto med eiendomsgrenser og gnr./bnr. Fellestunet lå der bnr. 1 og 3 ligger i dag.

Hordvik Indre, gnr. 173

Gårdsnavn: Navnet kan komme av navnet på et "folk", nemlig hordene.

Utstrekning: Gården strekker seg fra Sørfjorden i nord og i sørlig retning mot Vetten. De tre Hordvikgårdene utgjorde et stort sammenhengende innmarksområde. Den store Hordvikgården ble delt i to en gang mot slutten av eldre jernalder eller i yngre jernalder. Trolig var Steinstøelva grense. Senere ble trolig midtre Hordvik skilt ut fra Indre Hordvik.

Tunlokalisering: Bosetningen på Indre Hordvik har fra gammelt vært i nordvestre del av gårdsområdet, ved det som nå heter Hordvikvegen. Det gamle fellestunet lå der tunene til bnr. 4, 6 og 1 ligger i dag.

Forhistoriske kulturminner: Det er ikke kjente funn av forhistoriske kulturminner på gården

Anlegg: I 1776 skal det ha vært tre egne kverner på gården.

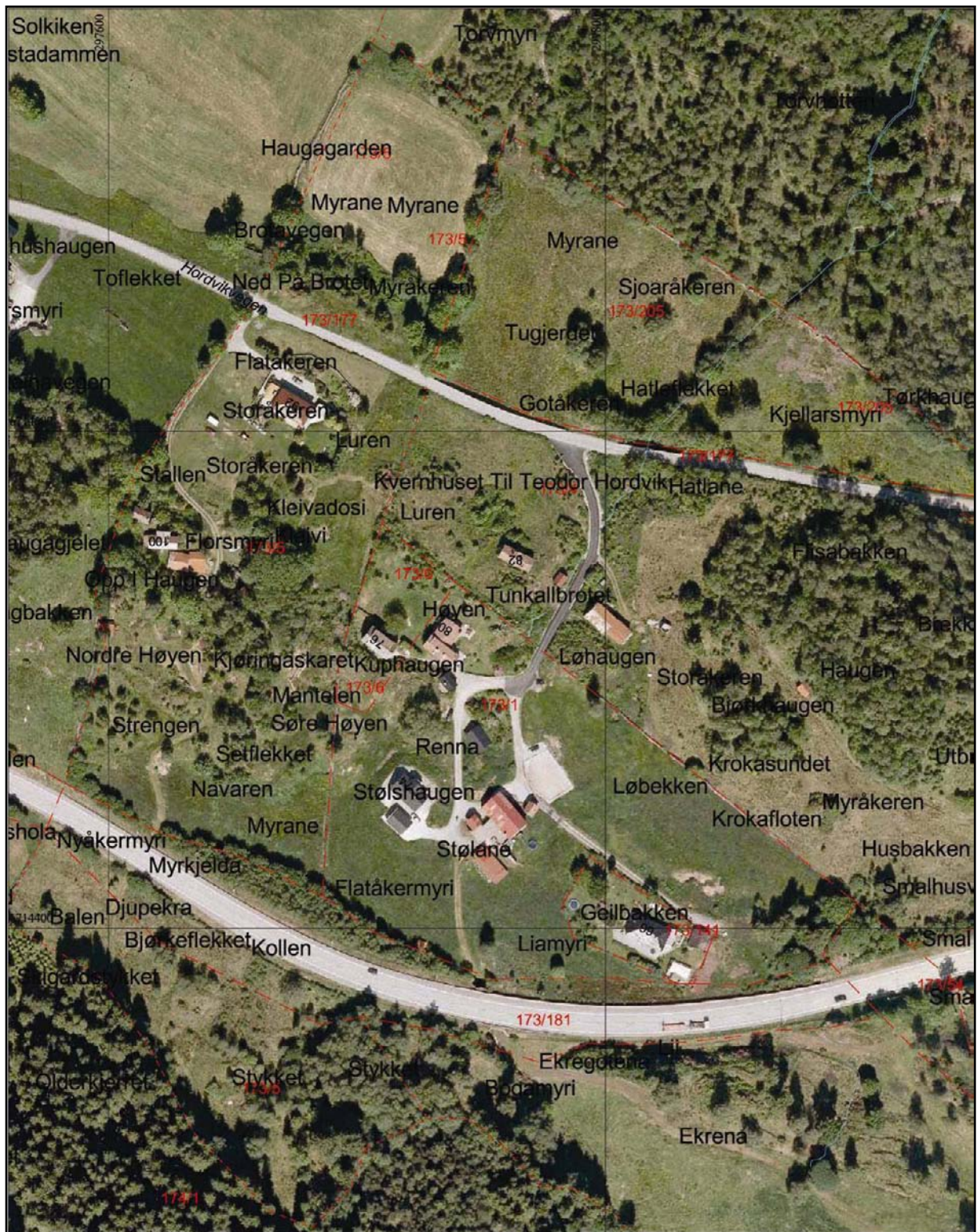
Drift: Gården livnærte seg på sal av husdyrprodukt og noe ved. Kornet gikk med til eget forbruk. Torv var nok hovedkilden til brensel.



Average Scale: 1 cm = 49.2 meters

BlomPictometry 09

Foto. Indre Hordvik, gnr. 173: Foto av gården fra 2009 (BlomPictometry/Bergen kommune). Våningshuset på bnr.4 ramler sammen.



Ortofoto. Indre Hordvik, gnr. 173: Foto med eiendomsgrenser og gnr./bnr. Fellestunet lå der bnr. 1, 4 og 6 ligger i dag.

Hordvik Midtre, gnr. 174

Gårdsnavn: Navnet kan komme av navnet på et "folk", nemlig hordene.

Utstrekning: Størsteparten av utmarken til Midtre Hordvik var i sørlige delen av gårdsområdet, der terrenget skråner oppover mot Bjørndalen og Ruskafjellet mellom 300 og 350 meter over havet.

Tunlokalisering: Det har ikke vært utskiftning av innmark på gården. Dette tyder på at bnr. 1 og 2 fra gammelt av har hatt egen innmark.

Forhistoriske kulturminner: Det er ikke gjort kjente funn fra forhistorisk tid på gården.

Anlegg: Gården hadde kvern i Steinestølva. Hordvikkrinsen fikk sitt første skulehus i 1892.

Drift: I 1723 er det opplyst at gården livnærte seg på salg av husdyrprodukt. Kornet gjekk med til eget forbruk. Mesteparten av brenselet var torv.



Foto. Midtre Hordvik, gnr. 174: Foto av gården fra 2009 (BlomPictometry/Bergen kommune).



Ortofoto. Midtre Hordvik, gnr. 174: Foto med eiendomsgrenser og gnr./bnr. Det er ikke kjent noe fellestun på gården. Bnr. 1 og 2 ligger derfor på den eldste kjente beliggenheten.

Ytre Hordvik, gnr. 175

Gårdsnavn: Navnet kan komme av navnet på et "folk", nemlig hordene.

Utstrekning: Gården strekker seg fra Hordvikneset i nord til like under toppen av Vetten i sør.

Tunlokalisering: Fra gammelt av har det vært to tun på Ytre Hordvik. Dette var Garen og Balane. Garen er trolig den eldste. Tunløsningen fantes trolig på 1600-talet, og det er fullt mulig at den strekker seg tilbake til middelalderen før 1350. Dette kan også være tunplasseringen til den samlede Hordvikgården, fra før gården ble splittet opp til ytre, midtre og indre. I dag står det fremdeles et gammelt våningshus, som ble påbygd i 1871, og en driftsbygning som ble reist samme året på Garen, men på Balane er bygningene fra slutten av 1700-tallet stort sett rivne ned.

Forhistoriske kulturminner: I 1968 ble det funnet en Vestlandsøks fra yngre steinalder. Dette er fra den første fasen av jordbruket. I 1955 ble det funnet en bolleformet klebersteinsgryte i en åker på gnr. 1. På samme bruket er det funnet et spinnehjul og et vevlodd.

Anlegg: To kverner ved Steinestølva. Den Trondjemske postveien gikk gjennom gården. På Balatunet var det poststasjon.

Drift: I 1723 vart det opplyst at Ytre Hordvik livnærte seg på husdyrhold. Kornet gjekk med til eget forbruk. Torv var det viktigste brenselet. Gården hadde naustplass i Tellevik.



Foto. Ytre Hordvik, gnr. 175: Foto av gården fra 2009 (BlomPictometry/Bergen kommune).



Ortofoto. Ytre Hordvik, gnr. 175: Foto med eiendomsgrenser og gnr./bnr.

Mellingen, gnr. 193

Gårdsnavn: Mellingen kommer av gammelnorsk midlingr, som betyr den som ligger i midten. Dette kan komme av at den ligger mellom to andre gårder, eller at den ligger mellom naturformasjoner.

Utstrekning: En av tre gårder i Dalsbygda, nord for Langevatnet. I Mellings utmark lengst mot nordvest strekker Høgsteffjellet seg til 464 moh. En gang i forhistorisk tid har trolig de tre gårdene som ligger i Dalsbygda vært en storgård. Da var det trolig Mellingen eller Espelid som er eldst. Vsterlid er nok skilt ut fra Mellingen.

Tunlokalisering: Etter utskiftningen i 1886 fikk de tre brukene egne tun, men de ligger tett. Det opprinnelige fellestunet har gjerne ligget der bnr. 2 og 3 ligger i dag. På bnr. 2 og 3 er våningshusene fra 1800-tallet. På bnr.3 ligger det også et ildhus fra 1800-tallet, og et naust fra første kvartal av 1900-tallet.

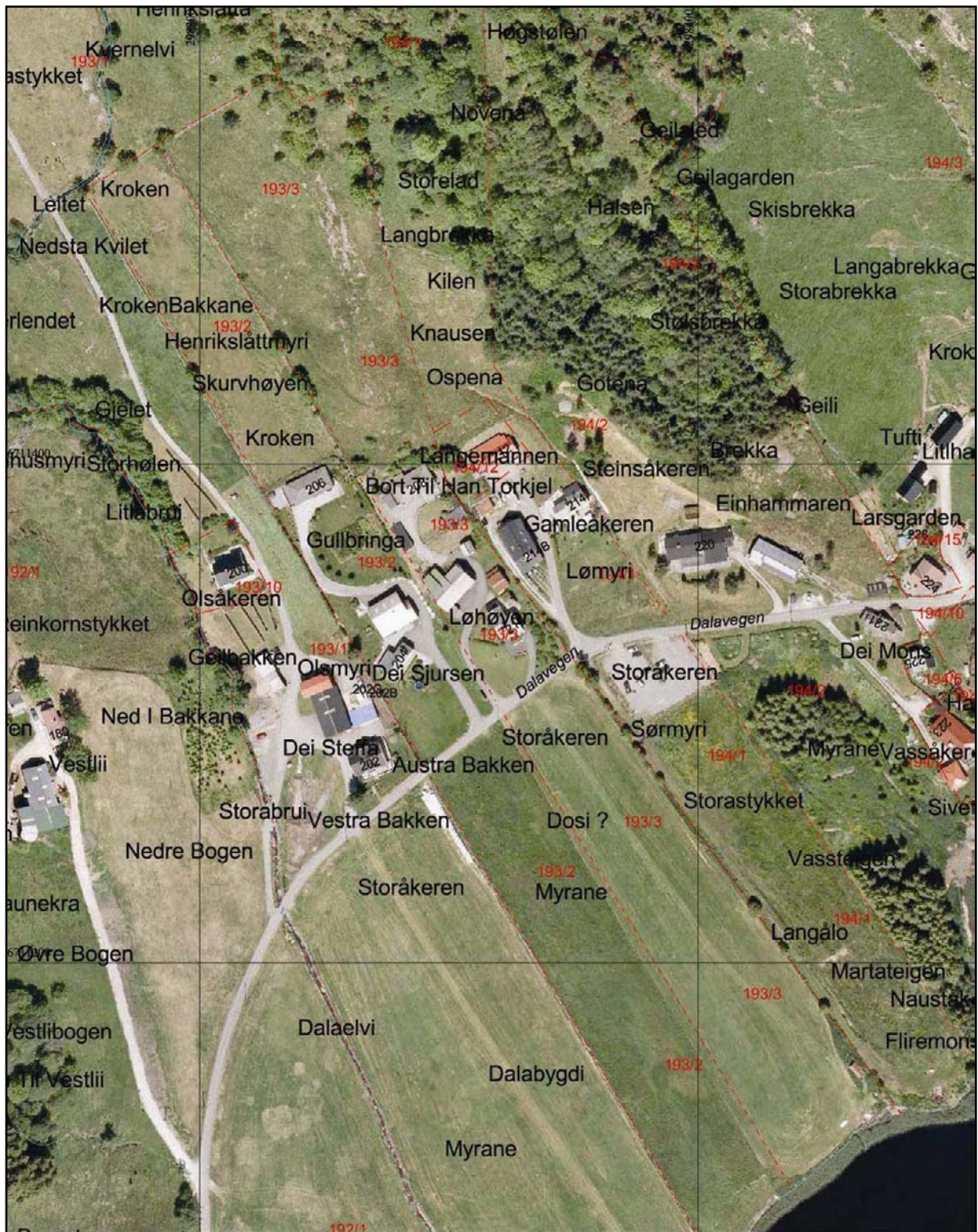
Forhistoriske kulturminner: Det er funne en spydspiss (B13580) fra Vikingtid på gården. Den ble funnet i forbindelse med veibygging.

Anlegg: Den Trondheimske postveien går igjennom området. Langs postveien, på øvre del av gården, er det restaurert et par torvhus og en flor. I 1776 skatta bøndene av to flomkverner. Mellingen og Espelid skal ha laga en demning i Dalaelva på 1700-tallet. Stemmegarden, som vi ennå kan se, er nyere.

Drift: Gården livnærte seg på salg av husdyrprodukt. Kornet gjekk med til eget forbruk. Torv som brensel.



Foto. Mellingen, gnr. 193: Foto av gården fra 2009 (BlomPictometry/Bergen kommune).



Ortofoto. Mellingen, gnr. 193: Foto med eiendomsgrenser og gnr./bnr. Fellestunet lå der bnr. 2 og 3 ligger i dag.

Saurås, gnr. 190

Gårdsnavn: Første leddet av navnet kommer av det gammelnorske navnet for søle/skit. Navnet kommer trolig derfor av at det har vært store myrområder rundt åsen som Saurås ligger på.

Utstrekning: Utmarken ovenfor gården mot vest er kupert med høydedrag på 100-200 moh.

Tunlokalisering: Gården er trolig av de yngste i Åsane, og har ikke hatt teigblanding. Gården ble først delt opp i to bruk i 1854. Utskiftinga av innmarka vart gjort ved å trekke grenselinja mellom de to tunene. På bnr. 1 er våningshuset fra ca. 1850. På bnr. 2 står bygningene fra tredje kvartal av 1800-tallet.

Forhistoriske kulturminne: Det er ikke kjente forminner fra gården.

Anlegg: Gården har hatt en flomkvern. Det står to restaurerte torvhus ved veien på nedsida av kirkegården. Kirka ligger godt synlig for mange av de sentrale gårdene i Åsane. Den gamle postvegen mellom Bergen og Trondheim passerte like ved kirka. Åsane gamle kirke er en langkirke fra 1795. Det skal også ha ligget en tidligere krike, nevnt i 1598, på samme sted. Kirken fra 1795 ble brent ned julaften 1992. En tro kopi ble bygget opp igjen på opprinnelig stein i 1995. Byggverket består av stein og tre. Det er rester etter en fangeleir og bunkers fra andre verdenskrig ovenfor kirken

Drift: Gården livnærte seg på salg av husdyrprodukt.



Foto. Saurås, gnr. 190: Foto av gården fra 2009 (BlomPictometry/Bergen kommune).



Ortofoto. Saurås, gnr. 190: Foto med eiendomsgrenser og gnr./bnr. Det opprinnelige tunet på gården lå på bnr. 1.

Sæterstøl, gnr. 196

Gårdsnavn: Navnet kommer trolig av at gården har vært brukt som seter for en eller flere av nabogårdene.

Utstrekning: En av de høyestliggende gårdene i Åsane. Den strekker seg fra Sørfjorden til opp mot Vetan, ca. 480 moh. Innmarka ligger ca. 200-225 moh.

Tunlokalisering: Ved utskiftningen ble fellestunet splittet opp ved at det ble trekt opp en grense mellom bruk nr. 1 og 3. Det er stående bygninger på bnr. 1 og 3. Sæterstøl kan ha utgjort et gårdsområde sammen med Almås og Tuft.

Forhistoriske kulturminner: I 1952 ble det funnet en øks (B12161) av grønnstein fra yngre steinalder under grøfting ved løa på bnr. 1. Det er også funnet en øks (B11008) fra eldre jernalder i det som kan ha vært en flatmarksgrav.

Anlegg: I 1723 var det registrert en kvern på gården, mens det i 1776 skal ha vært to kverner. Kvernhusa stod "Nord i Dalen", ved bekken som renner ned mot Almås og Hylkje.

Drift: Gården livnærte seg på salg av husdyrprodukt. Kornet gjekk med til eget forbruk.

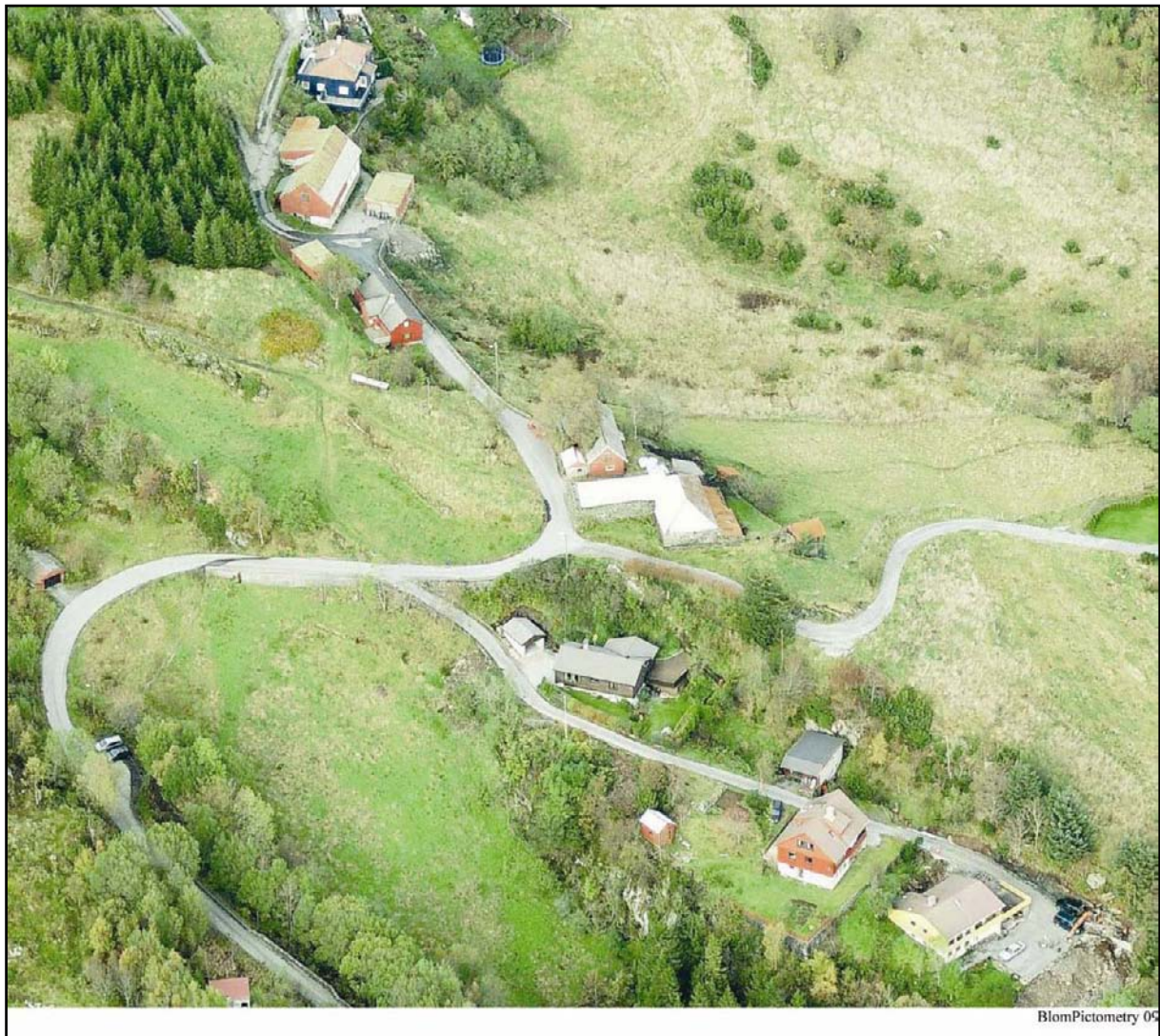


Foto. Sæterstøl, gnr. 196: Foto av gården fra 2009 (BlomPictometry/Bergen kommune).



Ortofoto. Sæterstøl, gnr. 196: Foto med eiendomsgrenser og gnr./bnr. Fellestunet lå der bnr. 1 og 3 ligger i dag.

Sætre, gnr. 179

Gårdsnavn: Navnet kommer trolig av at gården tidligere har vært seter til en annen gård. I dette tilfellet kan det være Hordvik.

Utstrekning: Sætre har i eldre tid vært omtalt som en fjellgård. Tellevikfjellet inngår i Sætre.

Tunlokalisering: Både bnr. 3, 4 og 2 er avmerket på rektangelkart og skiftekart. Den opprinnelige gården på Sætre lå kanskje på bnr. 2. Det står bygninger på gnr. 3, 4 og 2.

Forhistoriske kulturminne: Det er funnet en beltstein (B12556) av lys kvartsitt ved kverndemningen på bnr. 3. Det er noe uvisst om funnet er gjort på Falkanger eller på Sætre.

Anlegg: Gården var registrert med en kvern på 1700-tallet. Gjerdestaurer av stein mellom innmark og utmark på bnr. 1.

Drift: Først og fremst husdyrhold. Korn til eget forbruk Torv ble brukt som brensel. I utmarka mot sør og vest lå gode torvmyrer.



Foto. Sætre, gnr. 179: Foto av gården fra 2009 (BlomPictometry/Bergen kommune).

Teigland, gnr. 195

Gårdsnavn: Navnet tyder på at gården tidligere har hørt til en annen gård. Navnet tyder på en heller perifer beliggenhet.

Utstrekning: Gården ligger mellom Langavatnet og Haukåsvannet. Den nordlige delen av gården er brattlendt utmark som går opp mot 325 moh. Gården er trolig skilt ut fra Haukås.

Tunlokalisering: Innmark og tunområde var i den sørvendte skråningen vest for veien. Tunet lå i den øverste delen av innmarken, der bnr. 4 ligger i dag.

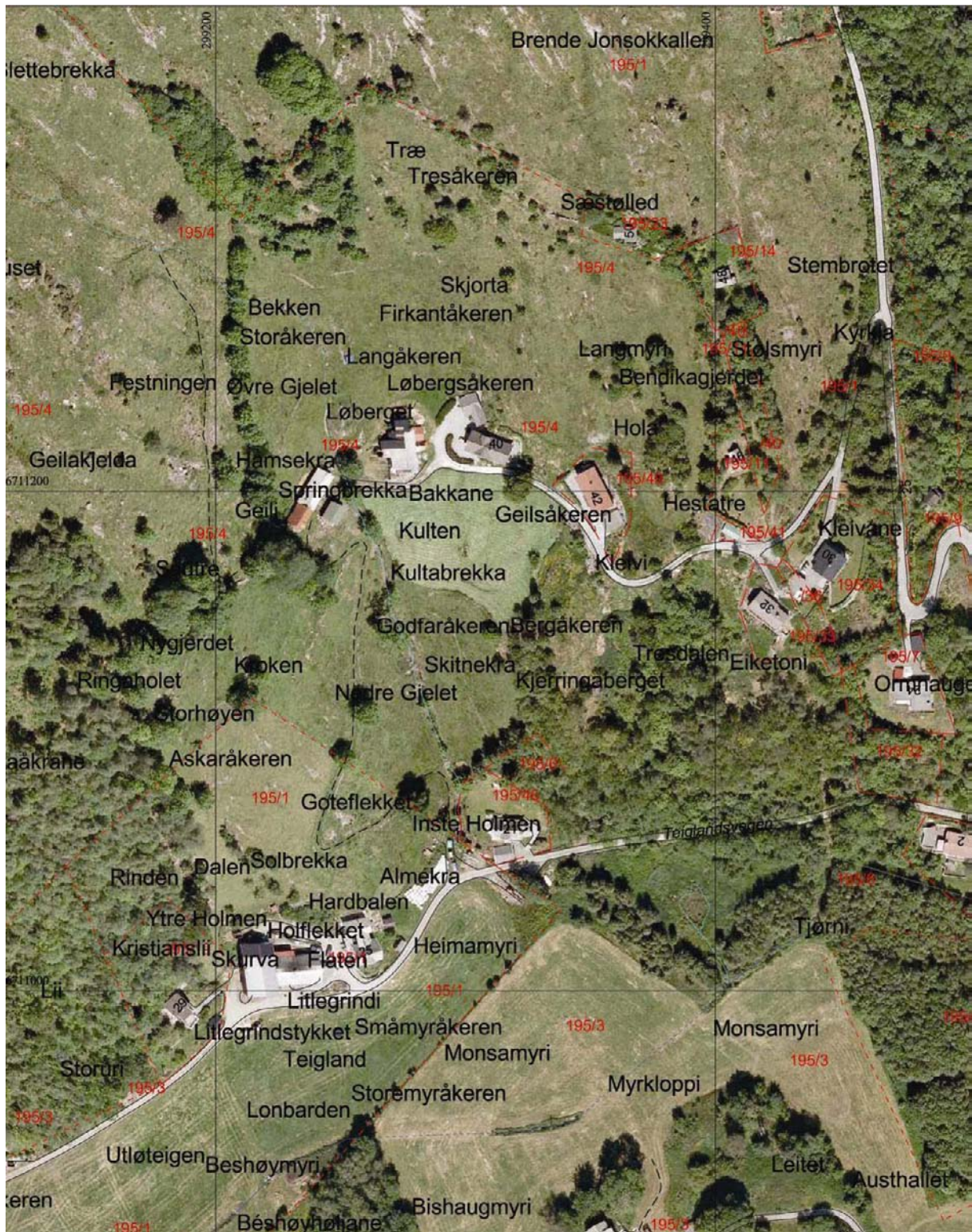
Forhistoriske kulturminner: Det er ingen kjente forhistoriske kulturminner på gården.

Anlegg: Registrert flomkvern på gården i 1723. I senere tid stod det et kvernhus ved Teiglandsbekken, der det også ble bygd en demning ved grensa mot Espelid.

Drift: gården livnærte seg på salg av husdyrprodukt.



Foto. Teigland, gnr. 195: Foto av gården fra 2009 (BlomPictometry/Bergen kommune).



Ortofoto. Teigland, gnr. 195: Foto med eiendomsgrenser og gnr./bnr. Fellestunet lå der bnr. 4 ligger i dag.

Tellevik, gnr. 176

Gårdsnavn: Tellevik kommer trolig av gammelnorsk pelli, et sted hvor det vokser furu.

Utstrekning: Gården er svært kupert og brattlendt. I sør strekker utmarka seg opp mot 300 moh.

Tunlokalisering: Gården ble trolig etablert mot slutten av eldre jernalder. Den kan ha vært skilt ut fra et større gårdsområde som utgjorde Hordvikgårdene, Falkanger og Sætre.

Forhistoriske kulturminner: Det er gjort arkeologiske funn på Klauvaneset. Dette er funn fra bosetninger fra eldre og yngre steinalder. Funnene ble gjort i forbindelse med undersøkelser da Nordhordlandsbrua ble bygget.

Anlegg: I 1776 skatta gården av to kverner. Kvernhusa stod oppe ved Tellevikelva. Den Trondheimske postveien, fra Bergen gjennom Åsane, enda på Tellevik kai, der posten vart ført i båt over fjorden.

Drift: På Tellevik livnærte man seg hovedsakelig på salg av husdyrprodukter. Gården hadde tilgang til ved fra egen skog.

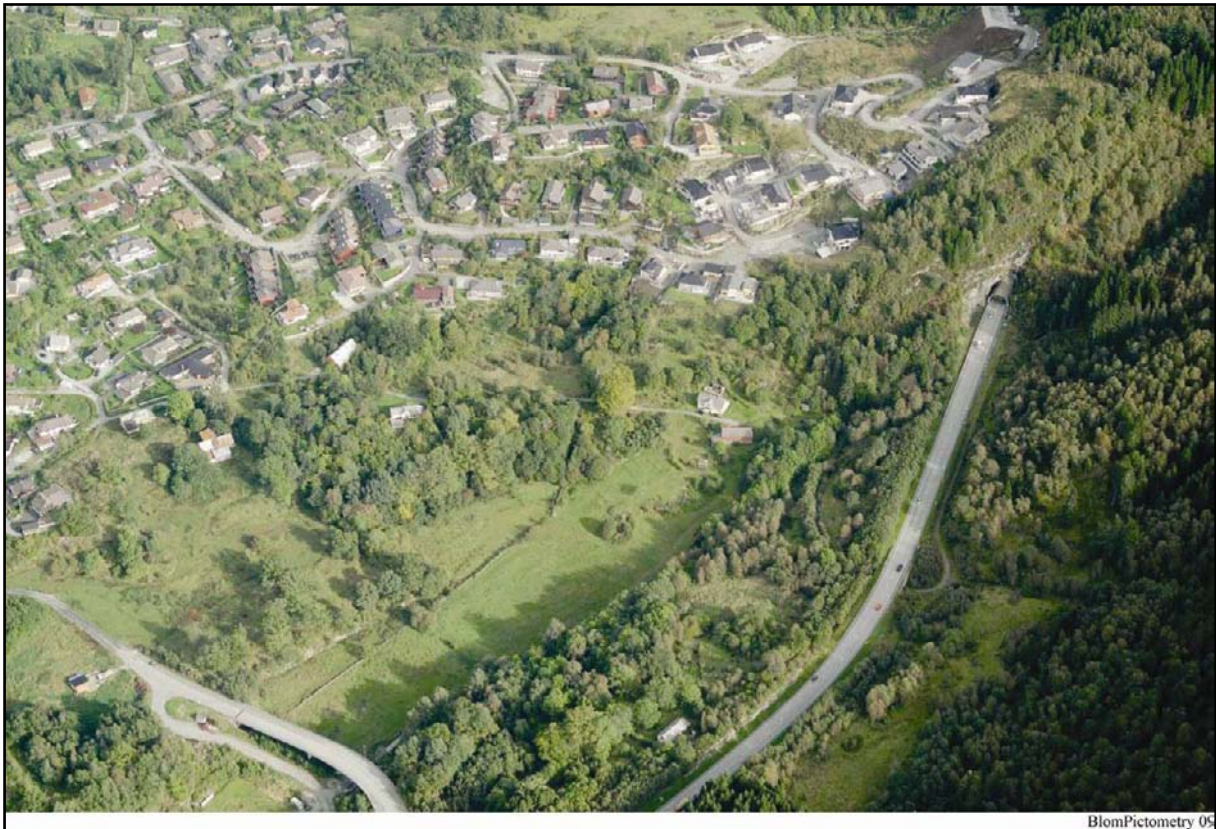


Foto. Tellevik, gnr. 176: Foto av gården fra 2009 (BlomPictometry/Bergen kommune).



Ortofoto. Tellevik, gnr. 176: Foto med eiendomsgrenser og gnr./bnr.

Søndre Toppe, gnr. 184

Gårdsnavn: Navnet kommer av gammelnorsk Toppar. Dette kan forklarest ved lokaliseringen under Toppenipa.

Utstrekning: Utmarken er sterkt kupert med topper som Geitanuken, Novarinden, Ulsetvarden og Toppefjellet. Toppegårdene har trolig hørt til en større gård som har inkludert Mjølkeråen, Hittland og Bogetveit.

Tunlokalisering: Utskiftningen ble gjort allerede i 1823. Det opprinnelige tunet lå trolig der tunene til bnr. 2 og 3 ligger i dag. Stående bygninger på bnr. 3 og 2.

Forhistoriske kulturminne: Det er ikke gjort noen kjente funn av forhistoriske kulturminner på gården.

Anlegg: Halvdelen av Ulsetstemma ligger på Søre Toppe sin grunn. Gården hadde ikke egen kvern, men benytta seg av kvernhuset i Toppeelva, som truleg var på Nordre Toppe sin grunn. Søre Toppe skal også ha brukt kvernhus ved Kvernhusbakkane på Hitland.

Drift: Viktigste næringsvei har vært salg av husdyrprodukt. Torv har utgjort den vanligste formen for brensel. Rund midten av 1900-tallet ble et av de første gartneriene etablert på gården.



Foto. Søndre Toppe, gnr. 184: Foto av gården fra 2009 (BlomPictometry/Bergen kommune).



Ortofoto. Søndre Toppe, gnr. 184: Foto med eiendomsgrenser og gnr./bnr. Fellestunet lå der bnr. 2 og 3 ligger i dag.

Vesterlid, gnr. 192

Gårdsnavn: Fra gammelnorsk er dette navnet satt sammen av vest og lid. Dette kan komme av at denne gården lå vest for gården Lid. En annen tolkning kan være at gården ligger i lien lengst vest i Dalabygda.

Utstrekning: Gården ligger i et ulendt terreng, der utmarksområde utgjør svært bratte områder. Med fjelltopper som Ørnetua og Vardafjellet.

Tunlokalisering: Gården har stort sett vært udelt. Den ene delen av våningshuset kan gå tilbake til 1700-tallet. Et ildhus og flere husmurer på gården er trolig fra 1800-tallet.

Forhistoriske kulturminner: Det er funnet en øks (B7263) av grønnstein fra yngre steinalder. Funnet ble gjort i forbindelse med jordarbeid.

Anlegg: Den Trondheimske postveien passerer over grunnen til gården. Kornet ble kvernet i Dalaelva. Gården har torvhus i Rimmaskaret.

Drift: Livnærte seg på salg av husdyrprodukt. Kornet gjekk med til eget forbruk.



Foto. Vesterlid, gnr. 192: Foto av gården fra 2009 (BlomPictometry/Bergen kommune).

Kilder

Tekster:

Fyllingsnes, Frode 2007: *Åsane - i fortid og nåtid*. Bodoni Forlag.

Gjerdåker, Johannes 1997: *Postvegane i Hordaland - vegbygging og bruk av vegane med kart og turframlegg*. Eide Forlag.

Kart:

Rektangelkart, 22B. 2, 6, Löitn. F. Henriksen, 1860, 1:50000

Kart over Søndre Bergenhus Amt, udgivet af Den Geografiske Opmaaling, 1867

Nettressurser:

Askeladden - Riksantikvarens database for kulturminner: www.asketadden.ra.no

Tilvekstkatalog for Bergen Museum (UiB): www.arkeoland.uib.no

Førhistoriske minne (Fett-heftene): www.arkeoland.uib.no

Dokumentasjonsprosjektet - O. Rygh: Norske Gaardnavne: www.dokpro.uio.no

Vedlegg

Vedlegg 1: Kart med ferdselsårer

Vedlegg 2-1: Kart med bebyggelsesstruktur - Saurås, Angeltveit

Vedlegg 2-2: Kart med bebyggelsesstruktur - Almås, Sæterstøl

Vedlegg 2-3: Kart med bebyggelsesstruktur - Haukås, Teigland, Eikås

Vedlegg 2-4: Kart med bebyggelsesstruktur - Bogtveit, Hitland, Søndre Toppe

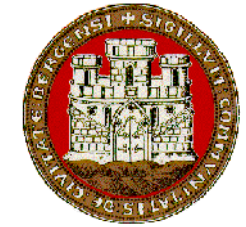
Vedlegg 2-5: Kart med bebyggelsesstruktur - Indre, midtre og ytre Hordvik, Tellevik

Vedlegg 2-6: Kart med bebyggelsesstruktur - Mellingen, Espelid, Vesterlid

Vedlegg 2-7: Kart med bebyggelsesstruktur - Falkanger, Sætre

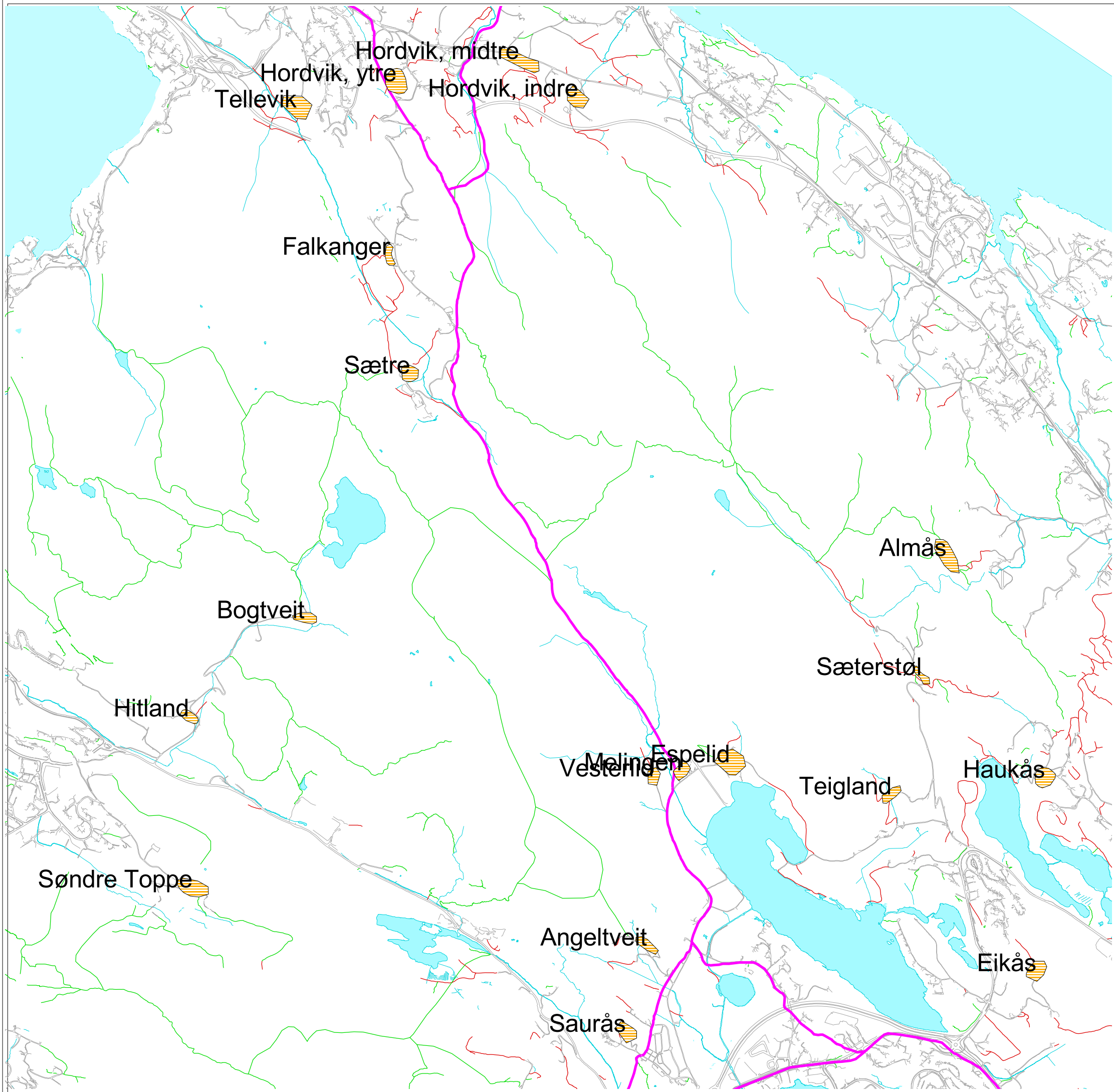
Vedlegg 3: Kart med enkeltobjekt og anlegg

Kulturminnegrunnlag for Byfjellene Nord




BERGEN KOMMUNE

Byrådsavd. for byutvikling, klima og miljø



Tegnforklaring:

-  Historiske gårdstun innenfor landbruks- natur- og friluftsområde etter kommuneplanens arealdel 2006-2017.
-  Veier avmerket på Rektangelkart fra 1860. Hovedveien, Den Trnoheimske postvei, er datert til 1780-årene.
-  Nettverk av stier mellom gårdene. Dette er ferdselsårer med usikker og varierende datering.
-  Veier som i dag er registrert som traktorveier.
-  Dagens kjørbare veisystem

Ferdselsårer



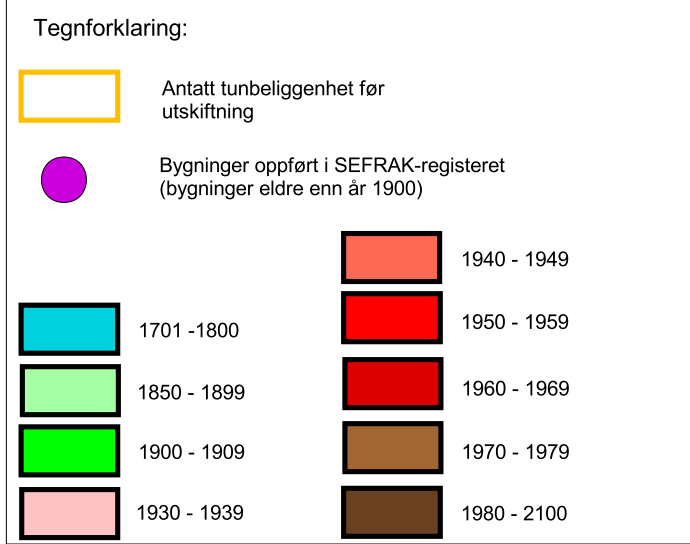
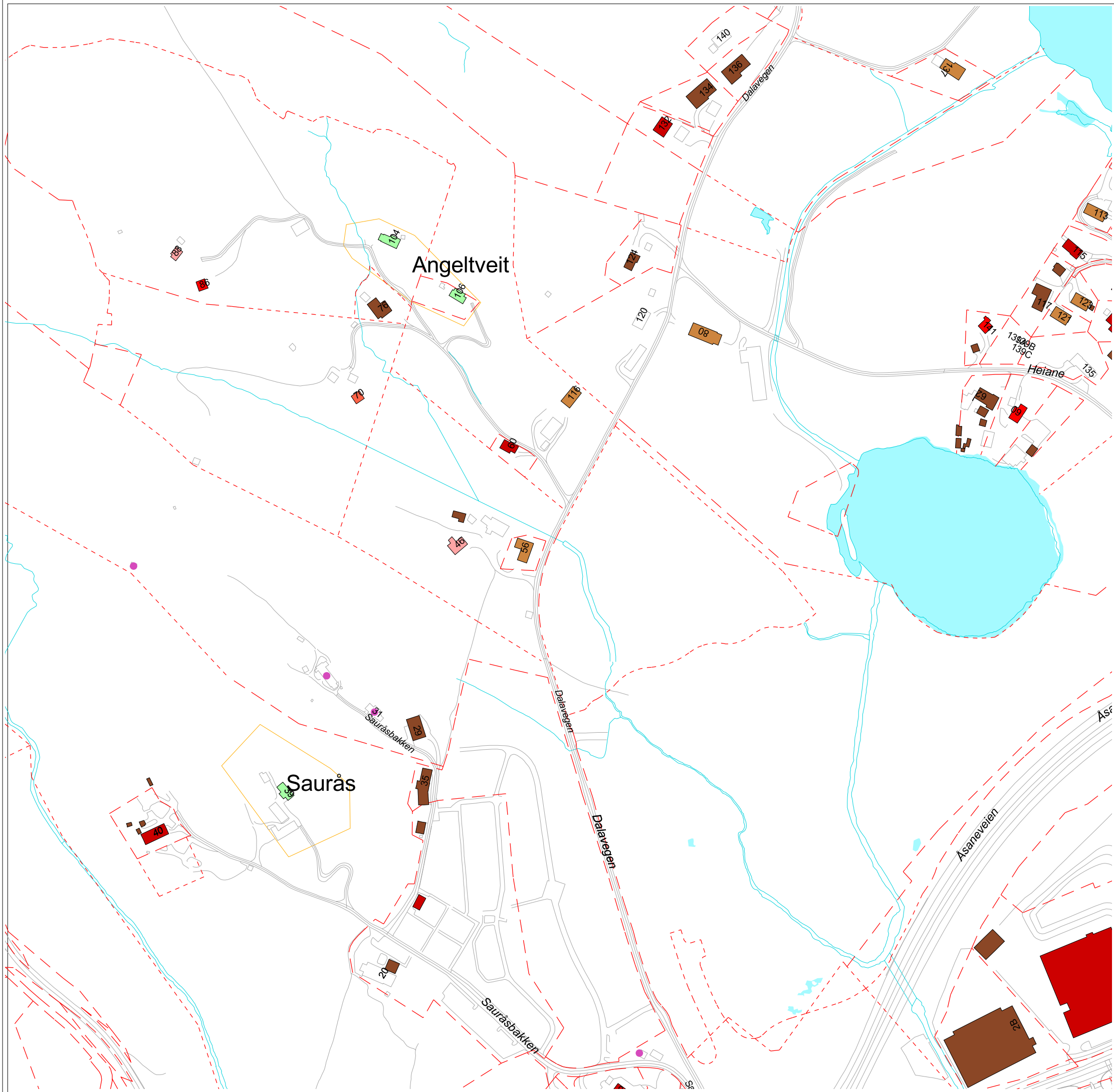
1:18000

Kulturminnegrunnlag for Byfjellene Nord



BERGEN KOMMUNE

Byrådsavd. for byutvikling, klima og miljø



Bebyggelsesstruktur - Saurås og Angeltveit



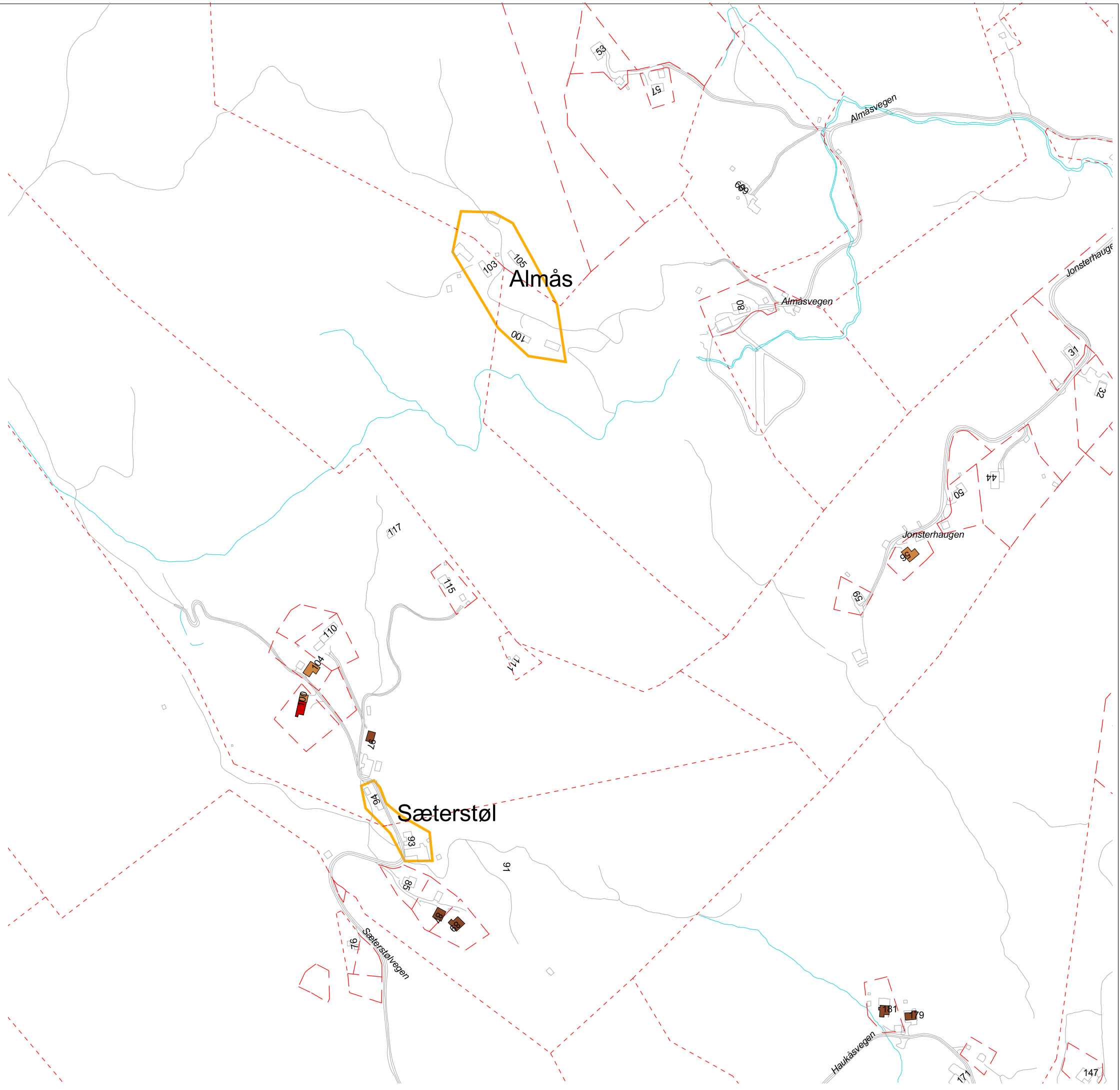
1:3000

Kulturminnegrunnlag for Byfjellene Nord



BERGEN KOMMUNE

Byrådsavd. for byutvikling, klima og miljø



Tegnforklaring:

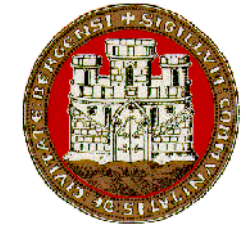
	Antatt tunbeliggenhet før utskiftnig
	Bygninger oppført i SEFRAK-registeret (bygninger eldre enn år 1900)
	1537 - 1649
	1701 - 1800
	1850 - 1899
	1900 - 1909
	1930 - 1939
	1940 - 1949
	1950 - 1959
	1960 - 1969
	1970 - 1979
	1980 - 2100

Bebyggelsesstruktur - Almås, Sæterstøl



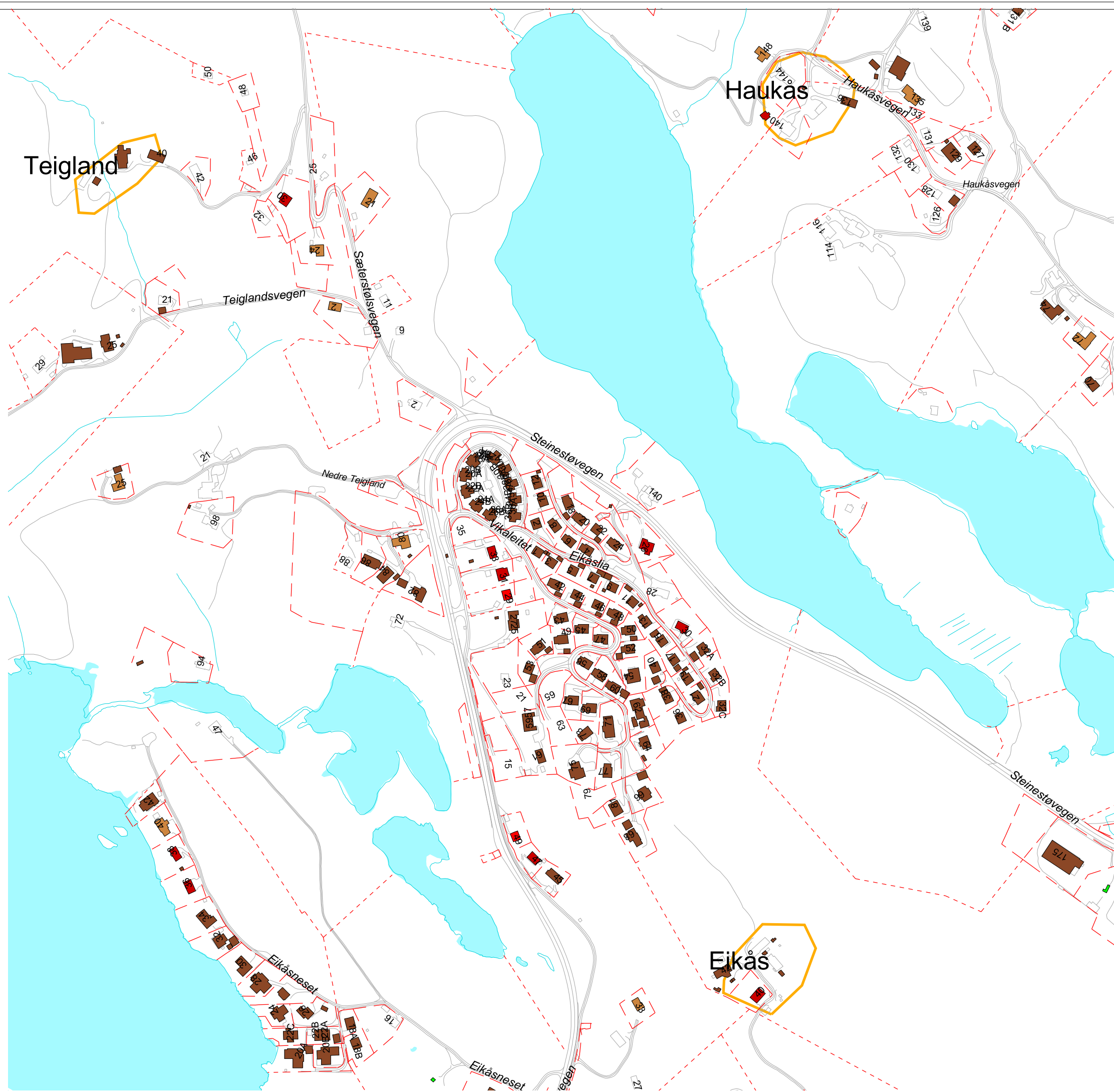
1:4000

Kulturminnegrunnlag for Byfjellene Nord















BERGEN KOMMUNE

Byrådsavd. for byutvikling, klima og miljø



Tegnforklaring:

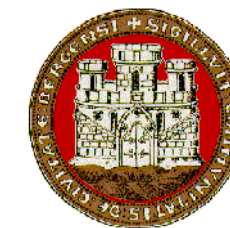
	Antatt tunbeliggenhet før utskifting		Bygninger oppført i SEFRAK-registeret (bygninger eldre enn år 1900)
	1537 - 1649		1940 - 1949
	1701 - 1800		1950 - 1959
	1850 - 1899		1960 - 1969
	1900 - 1909		1970 - 1979
	1930 - 1939		1980 - 2100

Bebyggelsesstruktur - Haukås, Teigland, Eikås



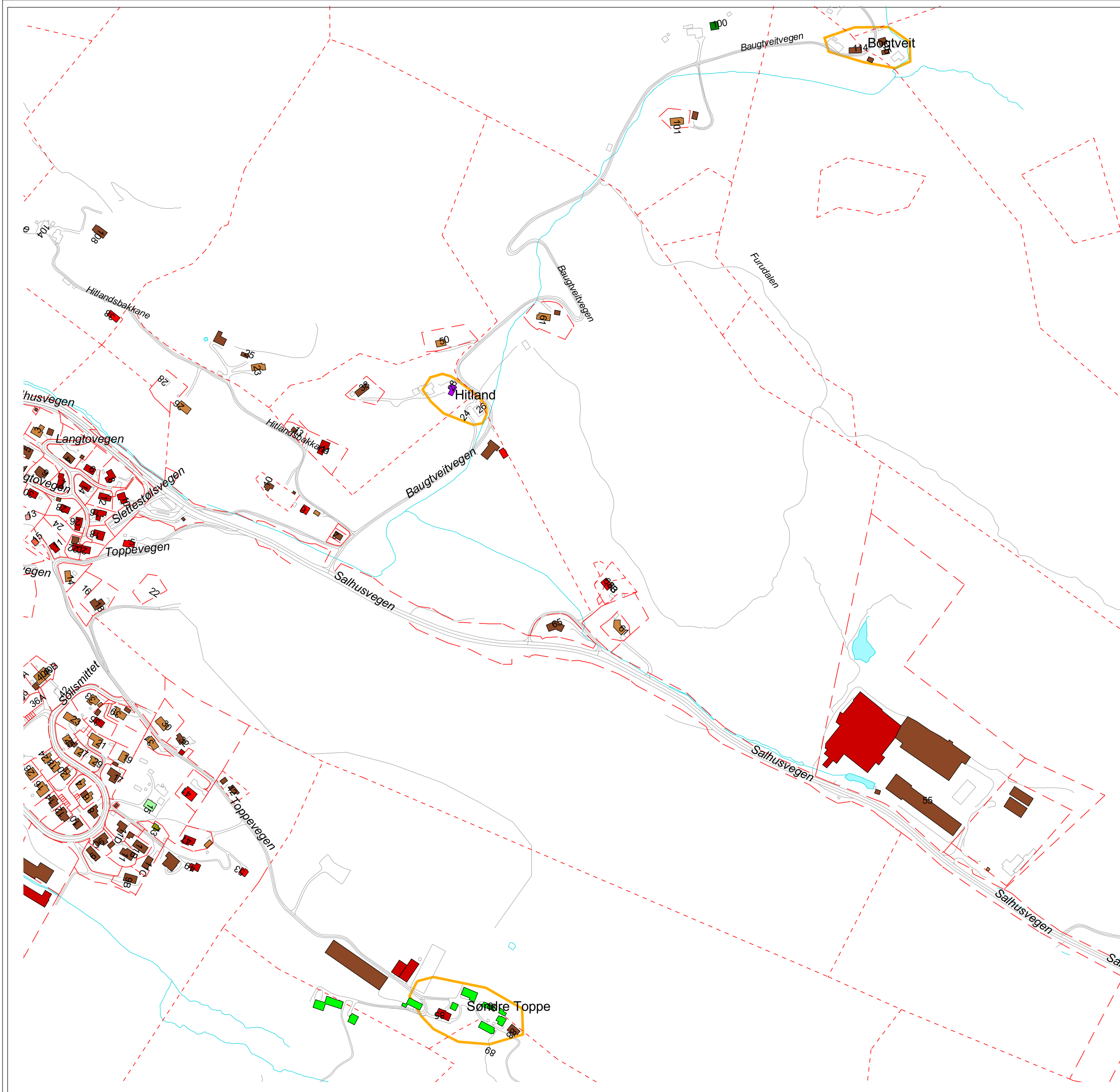
1:4000

Kulturminnegrunnlag for Byfjellene Nord



BERGEN KOMMUNE

Byrådsavd. for byutvikling, klima og miljø



Tegnforklaring:

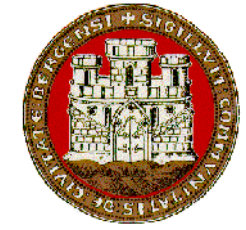
	Antatt tunbeliggenhet før utskifning
	Bygninger oppført i SEFRAK-registeret (bygninger eldre enn år 1900)
	1537 - 1649
	1701 - 1800
	1850 - 1899
	1900 - 1909
	1930 - 1939
	1940 - 1949
	1950 - 1959
	1960 - 1969
	1970 - 1979
	1980 - 2100

Bebyggelsesstruktur - Bøgtveit, Hitland, Søndre Toppe



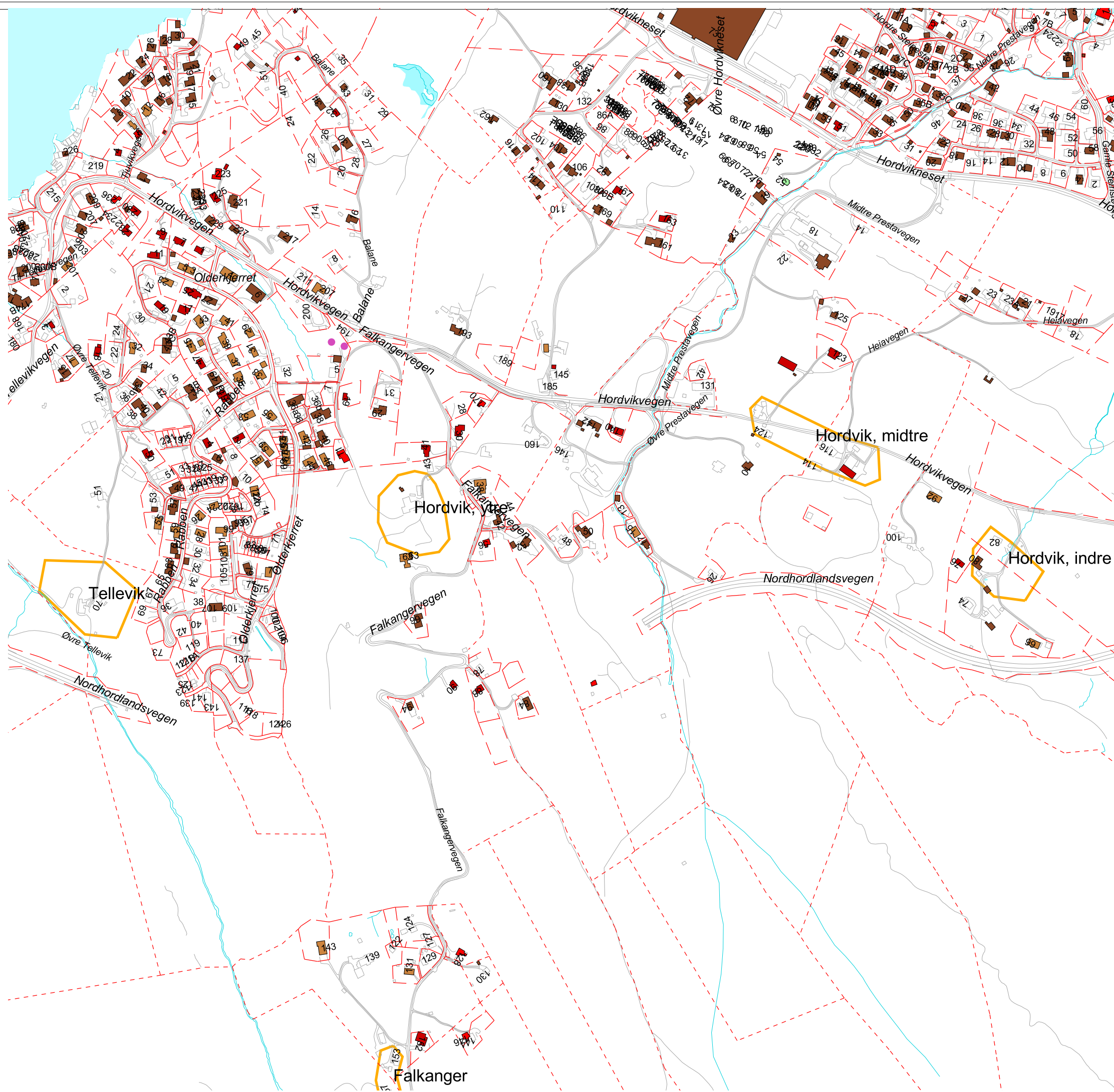
1:5000

Kulturminnegrunnlag for Byfjellene Nord



BERGEN KOMMUNE

Byrådsavd. for byutvikling, klima og miljø



Tegnforklaring:

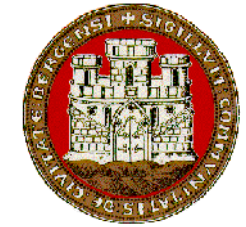
	Antatt tunbeliggenhet før utskifning
	Bygninger oppført i SEFRAK-registeret (bygninger eldre enn år 1900)
	1537 - 1649
	1701 - 1800
	1850 - 1899
	1900 - 1909
	1930 - 1939
	1940 - 1949
	1950 - 1959
	1960 - 1969
	1970 - 1979
	1980 - 2100

Bebyggelsesstruktur - Indre, midtre og ytre Hordvik, Tellevik



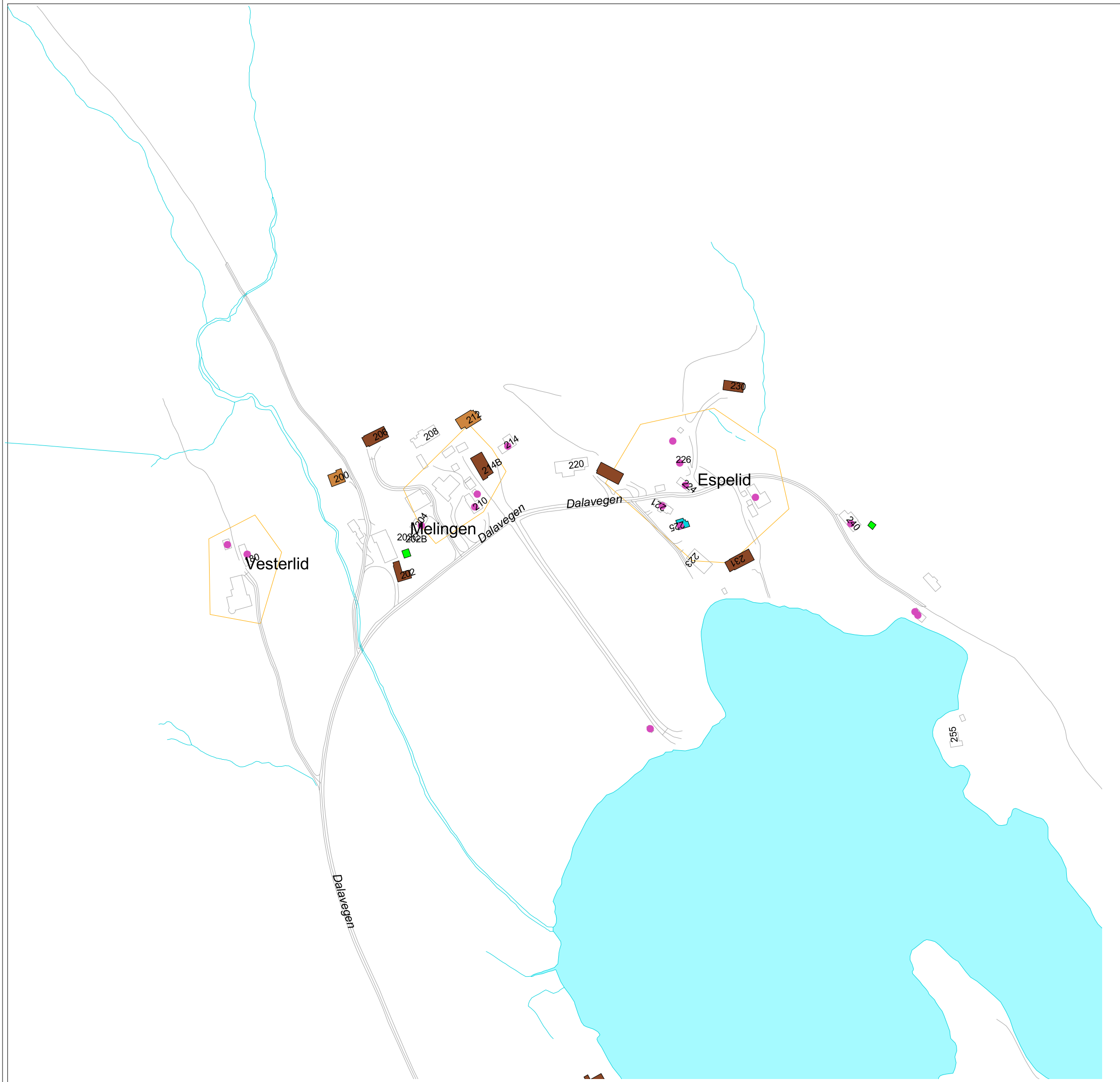
1:5500

Kulturminnegrunnlag for Byfjellene Nord









BERGEN KOMMUNE

Byrådsavd. for byutvikling, klima og miljø



Tegnforklaring:

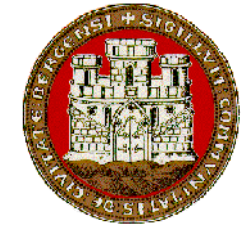
-  Antatt tunbeliggenhet før utskifting
-  Bygninger oppført i SEFRAK-registeret (bygninger eldre enn år 1900)
-  1970 - 1979
-  1980 - 2100
-  1900 - 1909
-  1701 - 1800

Bebyggelsesstruktur - Mellingen, Espelid, Vesterlid



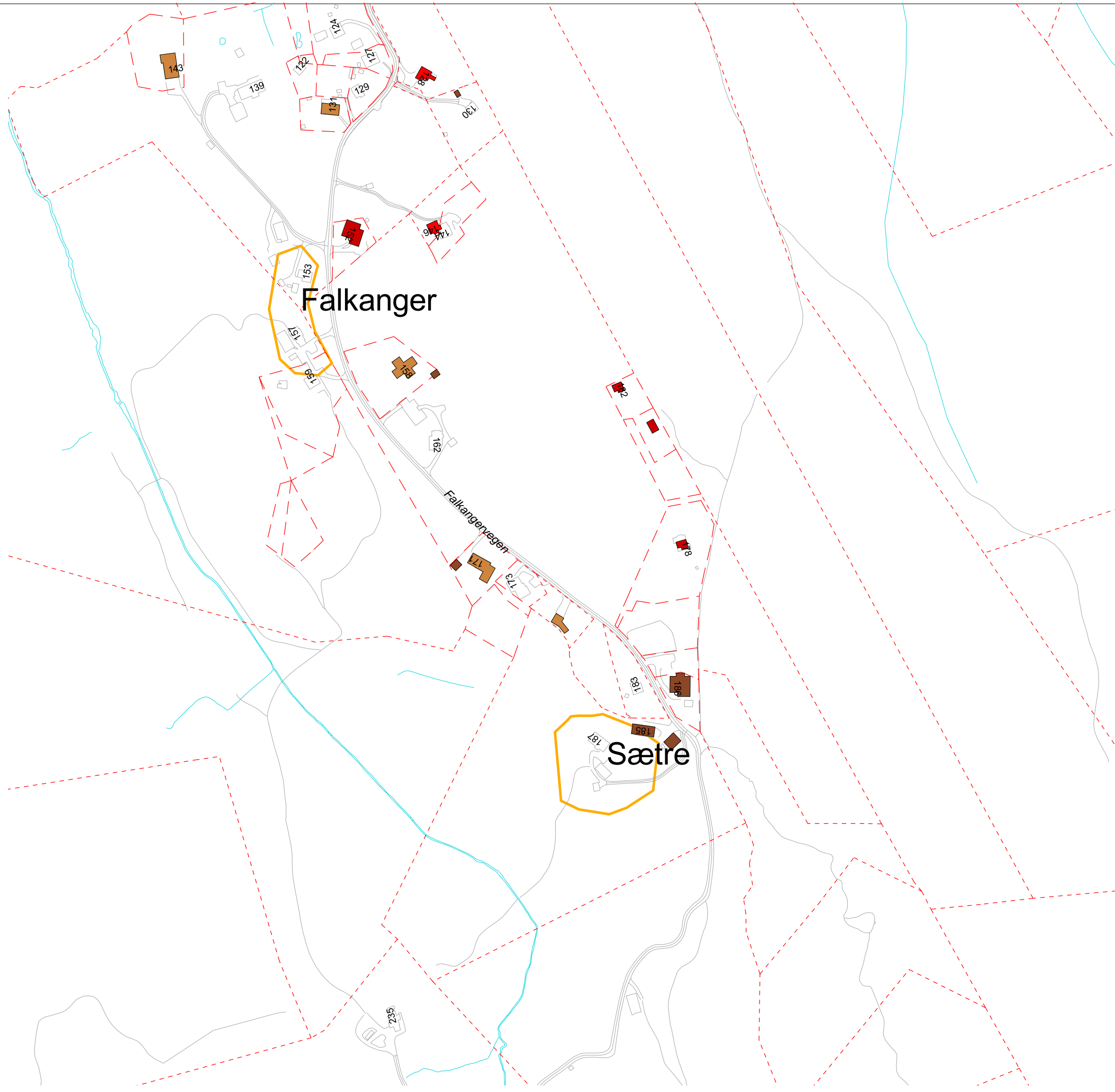
1:3000

Kulturminnegrunnlag for Byfjellene Nord



BERGEN KOMMUNE

Byrådsavd. for byutvikling, klima og miljø



Tegnforklaring:

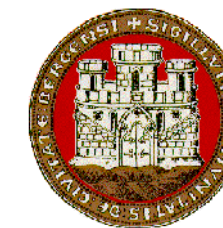
	Antatt tunbeliggenhet før utskifting
	Bygninger oppført i SEFRAK-registeret (bygninger eldre enn år 1900)
	1537 - 1649
	1701 - 1800
	1850 - 1899
	1900 - 1909
	1930 - 1939
	1940 - 1949
	1950 - 1959
	1960 - 1969
	1970 - 1979
	1980 - 2100

Bebyggelsesstruktur - Falkanger, Sætre



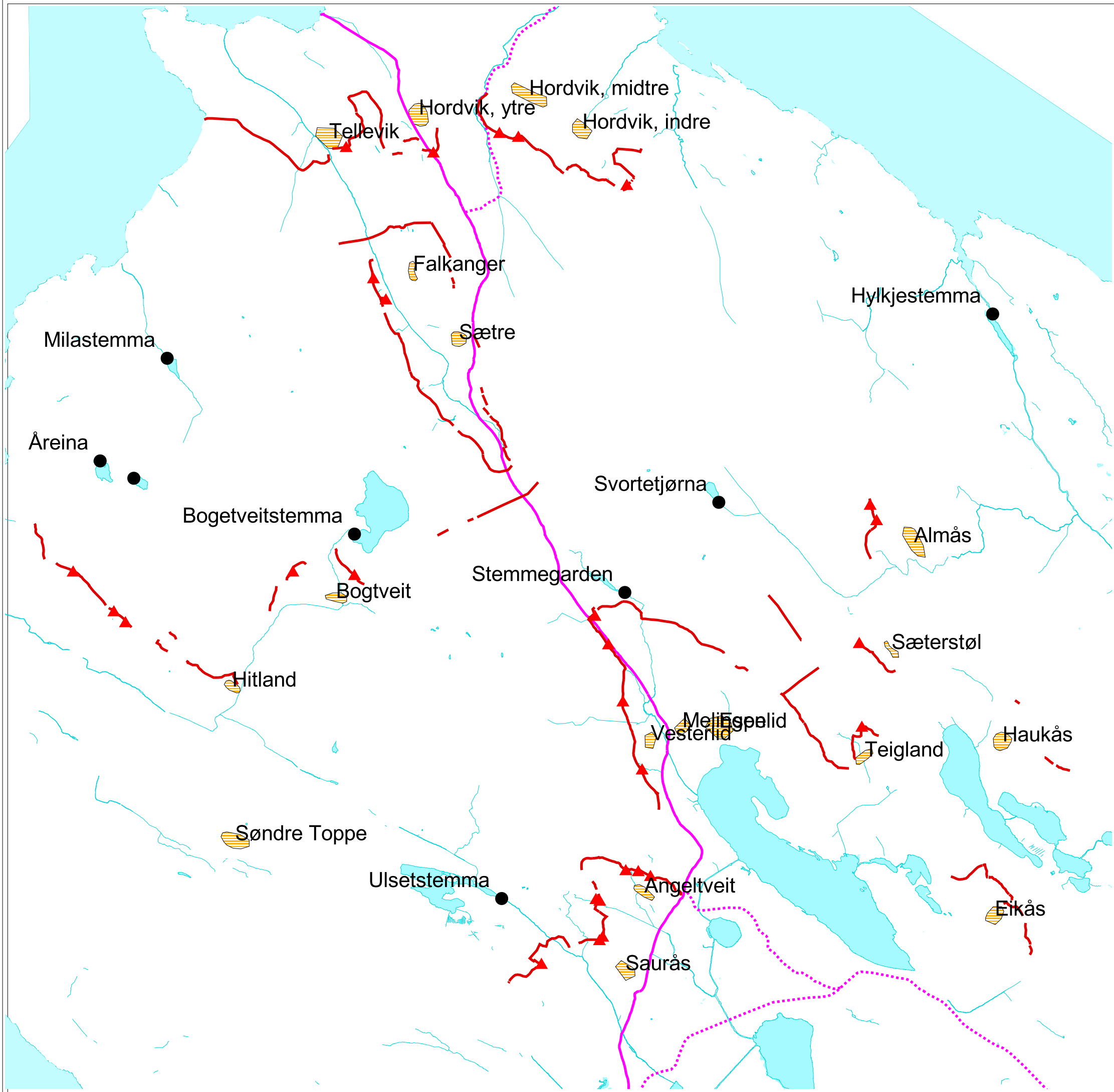
1:3000

Kulturminnegrunnlag for Byfjellene Nord



BERGEN KOMMUNE

Byrådsavd. for byutvikling, klima og miljø



Tegnforklaring:

- Historiske gårdstun innenfor landbruks- natur- og friluftsområde etter kommuneplanens arealdel 2006-2017.
- Den Trondheimske postvei,
- Andre historiske ferdselsårer i Åsane
- Steingarder som skiller mellom innmark og utmark (fjellområder).
- Utløer i forbindelse med steingarder
- Demninger / stemmer

Enkeltobjekt og anlegg



1:20000